

Autizmus Füzet

2015

mozaik

Közhasznú Egyesület az Autizmussal Élő Emberekért.

Jelen kiadvány az Emberi Erőforrások
Minisztériuma és a Fogytékos Személyek
Esélyegynlőségéért Közhasznú Nonprofit
Kft. támogatásával készült.

Fogytékos Személyek
Esélyegynlőségéért
Közhasznú Nonprofit Kft.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTÉRIUMA

Autizmus Füzet

MOZAIK Közhasznú Egyesület az Autizmussal Élő Emberekért

2015

Kiadja: Mozaik Közhasznú Egyesület az Autizmussal Élő Emberekért

Szerkesztő: Kapitány Imola

Nyomdai előkészítés: Kapitány Dekor Bt.

Nyomdai munkálatok: Conint-Print Kft.

ISBN: 978-963-12-2596-9

Köszönjük Rácz Zsuzsannának kiadványunk megjelenéséhez nyújtott segítségét.

Bevezető – előszó

Ez a kiadvány kétféle igényre reagálva jött létre. Autista gyereket nevelő szülőként tisztában vagyunk azzal, hogy milyen nehéz megfelelő mennyiségű és minőségű információhoz jutni autista gyerekek diagnosztizálásával, fejlesztésével és az őket ellátó intézményekkel kapcsolatban.

Egyesületünk több tagja nevel átlagos fejlődésű gyermeket is. Így szembesültünk azzal, hogy a többségi gyermekeket ellátó intézményekben is nagy az igény az autizmussal kapcsolatos tudnivalókra. Az itt dolgozók általában arra kíváncsiak, mit tegyenek, ha olyan gyermekkel dolgoznak, akivel kapcsolatban felmerül bennük az autizmus fennállásának lehetősége. Milyen jelekre figyeljenek, hová küldhetik a családokat, ahol hozzáértően vizsgálják a gyermeket és további hasznos tanácsokkal látják el őket.

Igyekeztünk összegyűjteni azokat a Pest megyében található intézményeket, szolgáltatókat, melyek az autista gyerekeket, fiatalokat nevelő családok számára fontosak lehetnek. Ez nem volt könnyű feladat, mivel jelenleg nem létezik hazánkban olyan adatbázis, amely kifejezetten az autista embereket ellátó intézmények adatait tartalmazza. Ennek ellenére reméljük, hogy sikerül hasznos információkat átadnunk ebben a füzetben.

Egyesületünkről

A **MOZAIK Egyesület** alapítói autista gyermeket nevelő szülők. Alapító tagjaink mindannyian részt vettek a Budapesti Korai Fejlesztő Központ által szervezett 3 hónapos EarlyBird szülőképzésen, mely sokat segített az autizmus megértésében, a mindennapi nehézségek megoldásában, gyermekeink nevelésében. A képzés arra is lehetőséget nyújtott, hogy az ott találkozó szülők egymást támogató közösséget alakítsanak ki, így alakult 2011-ben szervezetünk.

Fő célul az autizmussal élő gyermeket nevelő családok képzését, támogatását, informálását tűztük ki. Munkánkat segíti, hogy tagjaink között két, tanácsadásra kiképzett mentorszülő is található, akik sorstársi segítséget nyújtanak a hozzájuk forduló szülőtársak számára. Ezen túl tagjaink között tudhatunk érdekvédelmi területen dolgozó, több éves tapasztalattal rendelkező szakembereket is, akik szintén nagyban segítik munkánkat. Az autizmus területén működő szakmai és érdekvédelmi szervezetekkel szoros kapcsolatot ápolunk, tagszervezete vagyunk hazánk egyetlen országos szinten működő érdekvédelmi ernyőszervezetének, az Autisták Országos Szövetségének.

Tevékenységünk

Egyesületünk fő célja az autista gyermekek szüleinek, családtagjainak informálása, képzése. Ennek érdekében az elmúlt években több szülőtréninget dolgoztunk ki és bonyolítottunk le.

Tréningjeink között szerepel autizmus ismereteket átadó (Fogódzó Plusz), testvérek helyzetével foglalkozó (Tesó programok) és jogi és érdekvényesítéssel kapcsolatos (Jogos önvédelem) több napos szülőképzés is.

Kétféle formában szervezünk szülőklubokat. A tematikus rendezvényeken meghívott vendégeinkkel egy adott témát járunk körül, beszélünk meg. Kötetlen szülőklubjainkon a családok autizmus barát környezetben tudnak beszélgetni, tapasztalatokat cserélni.

Mindezeken kívül információs centrummal és segítő szülőkkel állunk a családok rendelkezésére és rendszeres hírlevelet is küldünk.

További terveink

A meglévő tevékenységeink folytatása mellett további képzéseket szeretnénk kidolgozni, mely segíti az autista gyermekeket nevelő családokat mindennapi életük megszervezésében, érdekeik érvényesítésében és a többségi társadalomba való beilleszkedésben.

További munkánk során szeretnénk nagyobb figyelmet fordítani a társadalmi szemléleformálásra pl. az Autizmus Világnapjához kapcsolódóan és egyéb programokkal, szülőfórumokkal.

Nagyobb súlyt szeretnénk fektetni helyi és országos szinten is az érdekvédelmi munkára és kialakítani az ehhez szükséges együttműködéseket a családokkal és szervezetekkel.

Elérhetőségeink

Kapitány Imola: (06 70) 424 8688

Dénesné Sptizer Éva: (06 70) 608 9024

e-mail: mozaikegy@gmail.com

<http://mozaikegy.wix.com/mozaikegyesulet>

Facebook: Mozaik Közhasznú Egyesület az Autizmussal Élő Emberekért

Segítő szülőink:

Kapitány Imola: (06 70) 424 8688; kapitanyimola@gmail.com

Dénesné Spitzer Éva: (06 70) 608 9024; mozaikegy@gmail.com

Nagy Orsolya: mozaikegy@gmail.com

Az autizmusról

Az autizmus egy teljes személyiséget átható fejlődési zavar, melynek pontos okai napjainkban is tisztázatlanok. A jelenleg is folyó kutatások szerint az eltérő fejlődés hátterében alapvetően genetikai okok állnak, de a környezeti faktorok hatása sem zárható ki egyértelműen. Ezt azért fontos tisztázni, mert sok szülőben felmerül, hogy tehet-e arról, hogy gyermekénél kialakul ez a fejlődési eltérés, amire egyértelműen NEM a válasz.

Noha már a középkorban is születtek feljegyzések autista emberekről, az autizmus tudományos leírására csak az 1940 – es években került sor, így az autizmus a legfiatalabb fogyatékosági ág. Pontos számok nem állnak rendelkezésre, de a nemzetközi számadatok alapján száz emberből egy él az autizmus valamilyen formájával. Ez lehet az egészen enyhe érintettségtől, a súlyos fogyatékosáig. Magyarországon feltehetőleg kb. 100 000 autista ember él. Az érintettek jelentős része vagy nincs diagnosztizálva, vagy más, nem autizmus diagnózisa van. (forrás: Országos Autizmus Kutatás 2009) Autizmusról a szakemberek akkor beszélnek, ha a kommunikáció, a társas kapcsolatok és a rugalmas viselkedésszervezés terén a normál fejlődéstől eltérő mintákat találnak.

Vagyis akkor gondolhatunk autizmusra, ha a gyermeknél például nem alakul ki a funkcionális beszédhasználat és ennek kompenzálásában kifejezetten eszköztelen, kívánsága jelzéseként leginkább a felnőtt kezét tudja húzni, eszközként mozgatni. Előfordulhat, hogy a szokásostól eltérő módon beszél, például visszhangozza, tartalom nélkül ismétli a szavakat, mondatokat, esetenként akár teljes dialógusokat a kedvenc filmjéből, meséjéből. Ilyen példa, amikor a gyermek a Kérsz vizet? Kérdésre azt válaszolja, hogy Kérsz vizet.

Ugyancsak intő jel lehet, ha a gyermek a kortársaival nem játszik, vagy a szokásostól eltérő módon játszik. Például olyan játékokban tud csak részt venni, aminek nem bonyolult a szabálya, pl. kergetőzés, hancúrozás, de összetettebb játékoknál már tanácstalan, nem tud 2-3 gyermekkel együtt történő szerepjátékba bekapcsolódni, mint pl. benzinkutas, vagy orvosos játék. Különösen fontos észrevenni a gyakran ismétlődő (repetitív) tevékenységeket, ez egyfajta nagyon szegényes formája a játéknak. Ilyen lehet a dolgok sorba rakása, saját testének ütemes mozgatá-

sa, egy könyv újból és újból történő átlapozása, vagy különös érdeklődés pl a számok iránt, de a lehetőségek végtelenek. Ezekben a tevékenységekben az autista gyermek kiszámíthatóságot, ezáltal biztonságot talál. Fontos hangsúlyozni, hogy ezek a jelek nem feltétlenül utalnak autizmusra, de ha egy gyermeknél több területen, tehát a kommunikáció, a kölcsönös társas helyzetek megértése és abban való részvétel és a rugalmas gondolkodás területén találkozunk hasonló nehézségekkel, akkor érdemes elgondolkodni a szakértő felkeresésén.

Ezekhez sokszor járul még eltérő érzékelés is, ami az érzékszervek alul, vagy túl működését jelenti és eredményezhet olyan viselkedésproblémákat, melyeket kívülállóként a megfelelő ismeretek hiányában szinte lehetetlen helyesen értelmezni. Például bizonyos ételekkel szembeni rossz érzés, ami jelentkezhethet az étel színével, állagával kapcsolatban, esetleg olyan ruhák viselésének elkerülése, melyeknek tapintása a viselője számára kellemetlen. Sok autistánál tapasztalható hangokkal szembeni túl vagy alul érzékelés. A gyakorlatban az ilyen gyermeknél az a gondolat is felmerül, hogy nem jól hall, mert nem figyel, ha pl. szólnak hozzá, míg más hangokkal szemben kifejezetten érzékenynek tűnhet, pl. beszalad a másik szobából, ha meghallja a kedvenc reklámját vagy apróbb neszekre is felfigyel.

Az autista emberekre jellemző még az egyenetlen képességprofil, vagyis az, hogy míg bizonyos területeken jól, vagy akár kimagaslóan teljesítenek, más területeken nem érik el a koruknak megfelelő fejlettséget. Az autizmusnak ez a jellemzője az alapja annak a tévhitnek, hogy minden autista ember zseni.

Az autizmus rendkívül sokszínű és változatos formában megjelenő állapot, melynek diagnosztizálása nagy szaktudást igényel. Tapasztalataink szerint ha felmerül az autizmus gyanúja, akár a szülőkhöz, akár a gyermeket kísérő szakemberben (védőnőben, gyermekorvosban, bölcsődei, vagy óvodai gondozóban) érdemes mielőbb szakemberhez fordulni, a helyzet tisztázása és a megfelelő fejlesztések kiválasztása érdekében. Különös tekintettel arra, hogy a diagnosztikus vizsgálat nem fárasztó, vagy megterhelő a gyermekekre nézve, viszont segíthet abban, hogy az érintett állapotának megfelelő fejlesztésekhez jusson, intézménybe kerülhessen. A vizsgálatot autizmusban jártas szakemberekből (pl: gyermekpszichiáter, gyógypedagógus) álló team végzi. A gyermeket játék közben veszik szemügyre, így mérik fel a képességeit és az esetleges erősségeket, elmaradásokat. Mindig része a vizsgálatnak a szülők bevonása is, tőlük is sokat kérdeznek a vizsgálók a gyermek eddigi életével, fejlődésével, szokásaival kapcsolatban.

Amennyiben a család megfelelő szakértői csoporttól kap diagnózist, jó eséllyel a további fejlesztésre is kap majd javaslatokat.

A diagnózisról

Ahogy fentebb már írtuk, az autizmus diagnosztizálása nem könnyű feladat. Diagnózis kiállítására hazánkban gyermekpszichiáter jogosult, de sajnos nem minden pszichiáter járatos autizmusban annyira, hogy biztonsággal fel tudja állítani a diagnózist. Ez különösen olyan esetekben probléma, amikor a gyermek nem mutat nagyon határozottan autizmusra utaló jeleket, de láthatóan eltér a viselkedése normál fejlődésű társaiétól.

A kerülőutak elkerülése érdekében javasoljuk a családoknak, hogy autizmus diagnosztikai centrumot keressenek fel. Ezeken a helyeken rendelkezésre áll a megfelelő szaktudás és eszközrendszer ahhoz, hogy az autizmus jelenlétét ki tudják zárni, vagy meg tudják erősíteni a diagnoszták. Ezekben a központokban a fejlesztés további útjára is javaslatokat kaphat a család.

Közép-magyarországi diagnosztikai centrumok:

Autizmus Alapítvány

1089 Budapest, Delej u. 24–26.

Tel./fax: (06 1) 314 2859, (06 1) 210 4364

Ambulancia:

1089 Budapest, Delej u. 21.

(06 1) 334 1123

Budapesti Korai Fejlesztő Központ

1115 Budapest, Bártfai u. 34/a.

1146 Budapest Csantavér köz 9–11.

Tel/Fax: (06 1) 363 0270

Email: titkarsag@koraifejleszto.hu

www.koraifejleszto.hu

Nemzetközi Cseperedő Alapítvány

1137 Budapest, Radnóti Miklós utca 9. (I. emelet)

Tel: (06 30) 254 6602; (06 70) 773 8568

Email: info.cseperedo@gmail.com

Semmelweis Egyetem 1. sz. Gyermekklinika

Gyermekpszichiátriai Osztály

1083 Budapest, Bókai u. 53.

(06 1) 459 1500/2763

Vadaskert Alapítvány a Gyermekek Lelki Egészségéért

1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 116.

(06 1) 392 1400

Terápiák

Ha az autizmus terápiákról beszélünk, egy dolgot mindenképpen le kell szögeznünk. Bármilyen fájdalmas is, az autizmus jelenlegi tudásunk szerint nem gyógyítható, de a család és a gyermek megfelelő támogatása, segítése mellett az autista ember állapota, ezáltal az autista ember és családjának életminősége nagyban javítható.

Természetes, hogy a családok mindent meg szeretnének tenni az autista családtagért, mindazonáltal a terápia, terápiák kiválasztásánál fontos figyelembe venni a család minden tagjának igényét és lehetőségeit. Nincsen egyetlen terápia sem, ami kizárólagos lenne, minden gyermeknek és családnak a terápiák sokféleségéből kell megtalálni a szakemberek segítségével azt, ami az adott gyermeket és családját a leghatékonyabban tudja támogatni.

A terápia kiválasztása során érdemes szem előtt tartani, hogy a javasolt terápia, vagy módszer az autizmust célozza-e, vagy az autizmussal élő ember valamilyen testi vagy lelki problémájára nyújt gyógyírt és ezáltal javítja az autista ember állapotát. Az utóbbi esetben is érdemes az adott terápiát használni, de nem jelenthetjük ki róla, hogy autizmus specifikus. (pl. Ha az autizmussal élő családtagunk nem lát jól és szemüveget kap, feltehetőleg jobban érzi majd magát ettől és állapota, fejleszthetősége jelentősen javul. Ettől függetlenül abszurd lenne kijelenteni, hogy a szemüveg gyógyítja az autizmust.)

A következőkben a teljesség igénye nélkül felsoroljuk azokat az eljárásokat, terápiákat, módszereket, melyek az autizmussal kapcsolatban bizonyítottan hatékonyak.

Először is érdemes néhány olyan szempontot tisztázni, melyeket a gyermekek hatékony megsegítése során **alapelvnek** tekintünk:

Vizuális megsegítés

Valamennyi autizmus specifikus módszer alapja, hogy egyénre szabott módon nyújtunk az autizmussal élők számára vizuális segítséget. Számos olyan rend-

szer és segédeszköz létezik, melyek arra a tényre épülnek, hogy az autista emberek erőssége a vizualitás, tehát a szóbeli közlést kiegészítő egyéb információs csatorna, mint pl. tárgyak, képek, fotók segítségével közvetített információk könnyebben megérthetők, mintha csak szóban mondanánk. Ilyen vizuális segítségek például a napirend, a választó tábla, szabályfüzetek, szociális történetek folyamatábrák, stb. Ha jobban belegondolunk, a mi életünket is megkönnyítik a szakácskönyvek, a bútorok összeszerelésére vonatkozó rajzok, a határidő naplók, bevásárló listák. A vizuális megsegítés pedig a gyermekek életét könnyíti meg, ha pl. egy játékszabályt nem ért meg, ha tanácstalan, hogy mivel tudja elfoglalni magát vagy ha túl kell lennie egy kellemetlen eseményen.

Mivel az autizmus olyan fejlődési eltérés, ami a nap 24 órájában korlátozza a gyermeket abban, hogy eligazodjon a társas környezetben vagy hogy megértesse magát, ezért segítségnyújtásra is 24 órában van szüksége. Emiatt elengedhetetlen, hogy a családok és a szakemberek közösen, egymás munkáját ismerve támogassák a gyermeket.

A legfontosabb alapelv tisztázása után tekintsünk át néhány, Magyarországon is elérhető terápiás rendszert, fejlesztő módszert és eszközt.

TEACCH

A TEACCH betűszó, a Treatment Education of Autistic and Related Communication-Handicapped Children („Autisztikus és azzal összefüggő kommunikációs fogyatékosságot mutató gyermekek oktatása és kezelése”) szavak kezdőbetűiből áll össze. Egyetemi kutatási programként indult, 1977-ben, Észak-Karolinában. Eric Schoplernek és Gari Mesibownak köszönhetően nem csak Amerikában, hanem egész Európában elterjedt. Kifejezetten autisták számára kidolgozott fejlesztési rendszer. Legfőbb elemei a tér és az idő strukturálása, az autizmussal élő ember vizuális megsegítése (napirend, , munkarend, stb.), a rugalmas gondolkodás és a megfelelő viselkedés kialakítása.

A program nagy előnye, hogy egyénre szabott és a szülőt is bevonja a munkába, egyenrangú félként, társterapeutaként kezeli.

A TEACCH egyértelműen az autizmusból fakadó tanulási és kommunikációs nehézségeket célozza meg, hatékonysága tudományosan bizonyított.

ABA és Lovaas

A módszer alapjait az USA-ban a '60-as években megkezdett kutatásai alapján Ivar Lovaas fektette le. Lovaas B. F. Skinner, amerikai pszichológus elméleteit használta fel a terápia kidolgozásában.

Az ABA és Lovaas terápia gyermekközpontú módszerek, amelyek a tanuló motivációjára épülnek. A motiváció fenntartásának eszköze a helyes viselkedések jutalmazása és a helytelen viselkedések figyelmen kívül hagyása. Kezdetben a helyes viselkedés sok segítséggel valósul meg, így kevés lehetőség van a hibázásra, amely segíti a terápia pozitív hangulatának fenntartását. A gyermekek rengeteg dicséretet és jutalmazást kapnak, így a megfelelő viselkedés (pl. beszéd, szemkontaktus, figyelem, játék stb.) megerősítésével azokat sikerül megtanulniuk

Floor Time

A Floor Time (játék a padlón) olyan fejlesztési megközelítés, melynek során a gyermek és a felnőtt az oda-vissza irányuló bármilyen kommunikáció megerősítésével a kommunikáció megerősítését célozza, a játékkal pedig a szimbolikus gondolkodást fejleszti. A közös játék elsődleges célja, hogy a gyermek felfedezze az emberi kapcsolatok jelentőségét. Nagy előnye, hogy rövid tanulás után a szülők maguk is alkalmazhatják és közben megélhetik szülői szerepüket is.

PECS

A PECS szintén betűszó az angol Picture Exchanging Communication System (képcserés kommunikációs rendszer) szavak rövidítése. 1996-ban Andrew S. Bondy és munkatársai fejlesztettek ki autizmussal élő gyermekek számára, elsősorban a rugalmas kommunikáció kialakítását célozza meg. Az alternatív kommunikációs eszköz kiválasztása egyénenként történik, a gyermek szimbólum értésétől függően, kép (fotó, rajz), tárgy vagy írott szöveg formájában. A kártyák általában az erre a célra kifejlesztett Boardmaker programmal készülnek, de bármilyen más program, vagy akár kézzel készített kártya is működhet. A rendszer közvetetten segíti a beszéd kialakulását is, valamint csökkenti a kommunikációs kudacból fakadó feszültséget. A rendszer bevezetését minden esetben szakembernek kell kísérnie.

Babzsákos foglalkozás

A foglalkozás játékos formában fejleszti a szociális-kommunikációs készségeket, ugyanakkor más készségek fejlesztésére is alkalmas. (pl. kognitív készségek, nyelvi készségek) A foglalkozás játékainak egy részét az Autizmus Alapítvány munkatársai fejlesztették ki, melynek során népszerű gyermekjátékok is feldolgozásra kerültek. A módszerről bővebben az Autizmus Alapítvány honlapján olvasható a módszertár menüpont alatt.

Szociális történetek

Szociális helyzetek megértését segítik, illetve a társas helyzetek szabályainak tanítását szolgálják, legtöbbször képregényhez hasonló rajz, vagy fotósorozatok. A történetek többféle szociális helyzetet ismertetnek, melyek segítséget nyújtanak új helyzetekre való felkészülésben, a megfelelő viselkedés begyakorlásában, a viselkedésproblémák megelőzésében illetve kezelésében. A módszerről bővebben az Autizmus Alapítvány honlapján olvasható a módszertár menüpont alatt.

Son–Rise

Az amerikai Barry Neil Kaufman és felesége által kifejlesztett különleges módszer. A terápia egy szeretetteljes és elfogadó magatartáson alapul, ahol az autizmus nem egyfajta sorscsapás, hanem lehetőség a boldogsághoz. Maximálisan gyermekközpontú és a nap huszonnégy órájában végezhető, bárki által megtanulható módszer. Központi eleme az ún. „igen-szoba”, egy ingerszegény környezet, ahol a gyermeket nem zavarhatják meg külső ingerek, így a szülő-gyermek, terapeuta-gyermek kapcsolat zavartalanul működhet. A foglalkozást a gyermek irányítja. Bármit is tesz, bármivel is foglalkozik, a szülő követi őt a tevékenységben, sőt érdeklődését, lelkesedését fejezi ki iránta, ezzel erősítve meg a gyereket abban, hogy feltétel nélkül szeretik, hogy nem kell másnak lennie, vagy produkálnia magát ahhoz, hogy elfogadják.

A következő terápiákat elsősorban a szociális és kommunikációs készségeket megcélzó terápiák mellé, **kiegészítő terápiaként** szokták a szakemberek javasolni.

Érzékelést, érzékszerveket célzó terápiák

Szenzomotoros terápiák

1. Tervezett szenzomotoros tréning (TSMT)

Tervezett Szenzomotoros Tréning, melyben a terápia vezetője előre meghatározott ismétlésszámú gyakorlatsort ír elő. A terápia kezdetén nagyon sok pörgő, forgó mozgás van, melynek során a gyermek inkább passzív „élvezője” ezeknek az ingereknek. Később a passzív feladatokat egyre aktívabbak váltják fel, melyhez már szükséges a gyermek aktív részvétele is. A terápia célja az idegrendszeri érzési folyamatok elősegítése

2. Hirdorehabilitációs gimnasztika (HRG)

A hidro rehabilitációs gimnasztika langyos vízben végzett gyakorlatokból áll. A TSMT-hez hasonlóan az idegrendszeri érzési folyamatokat segíti. A különböző mozgáselemek a vízben könnyebben elvégezhetők, mint szárazföldön. Ez kedvezően hat a gyermek motorikus és szenzoros képességeire. Normalizálhatja a hiányzó képességeket, valamint a felfogóképességet is

3. Ayres (Írisz)

A terápia kidolgozója Anna Jean Ayres, amerikai nevelépszichológus és agykutató. A fentiekhez hasonlóan ez a terápia is a szenzomotoros tréningek közé tartozik, A fejlesztés területe a finommotorika fejlesztése, nagymozgások fejlesztése, térben való tájékozódás fejlesztése testi tudatosság és utánzás. A terápia a TSMT-hez képest kevésbé strukturált, speciális helység és eszközrendszer szükséges hozzá.

Zeneterápia (Ulwila és egyéb zeneterápiák)

Az Ulwila terápia eszköze a színes kotta, mely a hangjegyek megismerése nélkül teremt lehetőséget arra, hogy a sérült emberek megtanulhassanak hangszeren játszani, ezáltal ad sikerélményt, önbizalmat. Kidolgozója Heinrich Ullrich német gyógypedagógus. A zeneterápiák általában a zenén keresztül igyekeznek fejleszteni a gyermek kommunikációját, önbizalmát.

Hallásterápiák

AIT (Auditory Integration Training – Hallási integrációs gyakorlat) és Tomatis – terápia. Mindkét módszer az autizmussal élők szenzoros eltéréseire épít; egy erre szolgáló készüléken keresztül juttatja el a zenét, vagy hanghullámokat a terápia résztvevőjéhez.

Komplex érzékelést célzó terápia (Bánffy-módszer)

A terápia kidolgozója Dr. Bánffy Eszter, aki gyermekpszichológusként kezdett intenzíven foglalkozni a különböző külföldi kezelési módszerekkel és azoknak hatékonyságával. A kutatásai során szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján kidolgozta a komplex érzékelést és észlelést fejlesztő terápiát a kapcsolatteremtő képesség fejlesztésére, az emocionalitás stabilizálására és az észlelészavarok megszüntetésére olyan gyermekeknél, akik autista vonásokat mutatnak.

A módszer legfontosabb összetevői a folyamatos, éveken keresztül végzett intenzív, egyénre szabott fejlesztés, a gyermekek fejlesztése azonos felnőtt segítővel való, egész terápiás évre szóló állandó kapcsolatban, gyermekközpontú szemlélet, a rendszeres kapcsolattartás a családokkal, gyermekek hosszú távon, lehetőleg véglegesen családban tartásának, az együttélés megkönnyítésének, a család tehermentesítésének szem előtt tartása

Állat asszisztált terápiák (ló, kutya, delfin)

Az állat asszisztált terápiák nagy népszerűségnek örvendenek a szülők körében. Hatásosságuk az autizmusban nem bizonyított, de javulás érhető el a segítségükkel azáltal, hogy a program bejósolható, ismétlődő és része az autizmussal élő életének. Az állat asszisztált terápiák során az érintett önbizalma nő, magabiztosabb lesz, ezáltal összességében is javulhat az állapota. Egyes vélemények szerint az állatokkal történő kapcsolatteremtés fejleszti az autista gyermekek szociális és kommunikációs készségeit.

Biomedikális megközelítések

Diéták

GAPS: A Gut and Psychology Syndrom, azaz GAP-Szindróma kifejezést Dr. Natasha Campbell-McBride brit neurológus és táplálkozástudós alkotta meg, azon felismerése alapján, hogy egyes korábban főként mentális zavaroknak tartott problémáknak, mint pl az autizmus, diszlexia, diszgráfia, háttérben alapvetően az emésztőrendszer funkciózavara áll. Kutatásai és klinikai tapasztalata alapján ezek a betegségek illetve tünetek az általa kidolgozott GAPS Táplálkozási Protokollt követve sikeresen kezelhetők gyógyszerek nélkül is, akár teljes gyógyuláshoz segítve az érintetteket. A terápia nagy népszerűségnek örvend a szülők körében, noha **megalapozottsága és kockázatai még vitatottak, tudományos evidenciák nem támasztják alá eredményességét.**

Homeopátia (pl. Tinus Smith)

A homeopátiás szerek használata önmagában nem rejt plusz kockázatot autista emberek esetében sem. Fontos azonban leszögezni, hogy autizmus specifikus hatásuk tudományosan nem megerősített, ugyanakkor jelentős anyagi terhet jelenthet a családok számára.

Az autista gyerekeket ellátó oktatási intézmények

(bölcsődék, óvodák, iskolák)

Tapasztalataink szerint a legtöbb családnak komoly fejtörést okoz kiválasztani azt az intézményt, ahová gyermeküket jó szívvel tudják járatni. Számtalan ok közrejátszik ebben. Noha az elmúlt években sokat javult a helyzet, még mindig nincs elég és megfelelő színvonalon működő oktatási intézmény, mely az autista gyermeket igényeiknek megfelelően el tudja látni.

Sok esetben kérdés, hogy integráló, vagy gyógypedagógiai tanterv szerint haladó óvodát, iskolát válasszon – e a család. Noha kétségtávol a szülők a döntés felelőssége, mindenképpen fontos figyelembe venni a családot kísérő szakember tanácsait, véleményét a kérdésben. A szülők gyakran megijednek a gyógypedagógiai intézmények gondolatától. Ilyenkor érdemes mérlegelni, hogy egy nem megfelelően szervezett integráció mennyire megterhelő lehet egy autista gyermek számára. A szülők attól is tartanak, hogy ha a gyermek gyógypedagógiai intézménybe folytatja a tanulmányait, akkor mindig oda kell majd járnia, nem kerülhet integráló intézménybe, de ez nincs így.

Sokszor az is kérdés, „bevallják – e” a diagnózist, vagy ne. Ezeknek az eseteknek a többségében a szülők attól félnek, hogy a vállalt diagnózis megbélyegzi gyermeküket. Véleményünk szerint a folyamat egyik szereplőjével szemben sem tisztességes a diagnózis titkolása. A gyermeknek kárára válhat, ha nem kapja meg a számára fontos segítségeket, az őt kísérő pedagógus pedig nem tudja, hogy mivel áll szemben, így felkészülni sem tud arra, hogy a rá bízott gyermeknek segíteni tudjon. Az átlagostól eltérő viselkedés az esetek nagy többségében előbb, vagy utóbb mindenképpen jelentkezik és ekkor a gyermek mindenképpen címkét kap. Ha az autizmus nem merül fel mint lehetőség, akkor ez a címke könnyen lehet a neveletlen, lusta, buta, vagy rossz gyerek, ami ebben az esetben különösen méltánytalan. Mivel az autista gyerekek speciális nevelési igényűek (SNI) számukra a Tanulási Képesség Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság (TKVSZRB) jelöl ki intézményt.

A vonatkozó szabályzás (2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről és a kapcsolódó rendeletek) szerint „A szülő választja ki a sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével. „ Vagyis ahhoz, hogy a gyermek a szülő által kiválasztott intézménybe járjon a bizottságnak ki kell jelölni azt a gyermek számára. Fontos tudni, hogy a gyermeknek annyi és olyan fejlesztést köteles biztosítani az intézmény, amennyit és amelyet a bizottság a szakvéleményében előír. Ezért nem célszerű például értelmi akadályozottságot jelölő BNO kóddal intézményt keresni a gyermeknek. Így lehet, hogy több intézmény áll rendelkezésre, de valószínűleg nem fog szerepelni a szakvéleményben a gyermek autizmus specifikus megsegítése, így nincs rá garancia, hogy a gyermek megkapja az állapotának megfelelő autizmus specifikus megsegítéseket.

A Pest megyében illetékes bizottságok elérhetőségei az alábbiak:

Pest Megyei 1. sz. Tanulási Képességet Vizsgáló

Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

1077 Budapest, Dohány u. 54.

Tel.: (06 1) 413 6935

Pest Megyei 2. sz. Tanulási Képességet Vizsgáló

Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

2700 Cegléd, Buzogány u. 23.

Tel.: (06 53) 500 034

Szülőként hasznosnak találtuk meglátogatni a szóba jöhető intézményeket és felmérni, megfelelő lesz-e majd gyermekünk és a család számára. Itt is érvényes az a szabály, hogy az intézmény kiválasztásakor tisztában kell lennünk a család lehetőségeivel, teherbírásával. Hiába ismerünk olyan óvodát, vagy iskolát, ami számunkra szimpatikus, ha nehezen tudjuk megoldani, hogy gyermekünk oda naponta eljusson, vagy számunkra megfizethetetlen a tandíj.

A családok elvárásai nagyon eltérőek az intézményekkel szemben, de felsorolunk néhány paramétert, ami szerintünk a megfelelő óvoda, iskola ismérve lehet:

- van autizmust értő szakember
- tényleges autizmus tudás van jelen az intézményben
- személyre szabottan használják az autizmus specifikus megsegítéseket (pl napirend)
- a felmerülő viselkedésproblémákra megoldást keresnek, nem hárítják
- nyitott, jól kommunikáló
- a szülőt partnerként kezeli

Kiadványunk végén közöljük az autista gyermekeket Pest megyében ellátó oktatási intézmények listáját. (Forrás: Oktatási Hivatal 2015)

Juttatások

A következőkben megkíséreltük összefoglalni az autista családtaggal élő családoknak járó juttatások fajtáját, igénylésük módját. Fontos tudni, hogy jelenleg a jogszabályi háttér változóban van, ezért ügyeink intézésekor mindig érdemes informálódni a vonatkozó jogszabályok hatályos változatának tartalmával kapcsolatban.

Családtámogatási kedvezmények

Emelt összegű családi pótlék

Jogosult a szülő, gyermekotthon vezetője, szociális intézmény vezetője, fogyatékkal élő saját jogán.

Szükséges igazolás gyermekeknél diagnosztikai központ vagy TKVSZRB által kiállított „Igazolás tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermekről nyomtatvány” felnőtteknél NRSZH által készített szakvélemény.

2015. április 1-jétől a családtámogatásokkal összefüggő feladatok a Magyar Államkincstár megyei igazgatóságaitól a fővárosi és megyei kormányhivatalok hatáskörébe kerülnek. A családtámogatási ellátásokkal összefüggő kérelmeket a járási hivataloknál, a kormányhivataloknál, a kormányablakoknál és a települési ügysegédeknek lehet benyújtani.

Részletes tájékoztató található az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság honlapjának családtámogatások menüpontjában.

A juttatás összege 2015 -ben 23 300,- Ft/hó, egyedülálló szülő esetén 25 900,- Ft/hó. Az emelt összegű családi pótlékról a 1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról rendelkezik.

Meghosszabbított GYES

Jogosult a szülő a tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermek 10 éves koráig. Igényléshez szükséges a „Kérelem gyermekgondozási segély megállapítására” nyomtatvány és a diagnosztikai központ vagy TKVSZRB által kiállított „Igazolás tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermekről” nyomtatvány.

2015. április 1-jétől a családtámogatásokkal összefüggő feladatok a Magyar Államkincstár megyei igazgatóságaitól a fővárosi és megyei kormányhivatalok hatáskörébe kerülnek. A családtámogatási ellátásokkal összefüggő kérelmeket a járási hivataloknál, a kormányhivataloknál, a kormányablakoknál és a települési ügysegédeknel lehet benyújtani.

Részletes tájékoztató található az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság honlapjának családtámogatások menüpontjában.

Összege 2015 -ben 28 500,- Ft/hó..

A meghosszabbított GYES -ről a 1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról rendelkezik.

Szociális ellátások

A szociális rászorultságtól függően pénzbeli és természetbeni ellátás egyaránt igénybe vehető. Mindegyik felsorolt ellátásban közös, hogy:

Az igénylés helye: a lakóhely, vagy tartózkodási hely szerinti járási hivatal

Jogszábai háttér: 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról.

Mivel a támogatások feltételei a helyi önkormányzatok eltérő rendeletei alapján változhatnak lehetnek információnyújtás előtt érdemes tájékozódni a helyi önkormányzat szociális osztályán vagy a helyi családsegítő szolgálatok munkatársainál. Az autizmussal élők és családtagjaik által leggyakrabban igénybe vett támogatások az alábbiak.

Ápolási díj

Állandó, tartós gondozásra szoruló (súlyosan fogyatékos) személy gondozását végző hozzátartozó jogosult rá.

Az igényléshez szükséges háziorvosi igazolás és TKVSZRB vagy NRSZH szakvélemény. Az ápolási díj a lakóhely, vagy tartózkodási hely szerinti járási hivatalban igényelhető.

Az ápolási díjat három különböző kategóriában lehet megállapítani.

Alap összegű ápolási díj: összege 2015-ben 29 500,- Ft/hó

Emelt összegű ápolási díj: összege 2015-ben 44 250,- Ft/hó

Kiemelt ápolási díj: összege 2015-ben 53 100,- Ft/hó

Részletes tájékoztató: www.kormany.hu (Emberi Erőforrások Minisztériuma, dokumentumok)

Az Ápolási díjról a 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet a pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól rendelkezik. A kiemelt ápolási díjról a 82/2013. (XII. 29.) EMMI rendelet a kiemelt ápolási díjra való jogosultságot megalapozó körülményekről rendelkezik.

Közgyógyellátás

(gyógyszer, gyógyászati segédeszköz, gyógyászati ellátás támogatása)

A közgyógyellátás alanyi jogon jár. rendszeres szociális segélyben, rokkantsági ellátásban (max. 30% egészségi állapotú), rokkantsági járadékban, emelt összegű családi pótlékban, vagy volt I. vagy II. csoportú rokkant öregségi nyugdíjban részesülő személyeknek.

Igényléshez szükséges a háziorvosi igazolása (csak egyéni gyógyszerkeret esetén szükséges), TKVSZRB vagy NRSZH szakvélemény, „Kérelem a közgyógyellátás megállapítására” nyomtatvány.

Összege egyéni gyógyszerkeret (rendszeres gyógyszereszközlet támogatására háziorvosi igazolás alapján) min. 1 000,- max. 12 000,- Ft/hó, eseti keret 6 000,- Ft/év.

Közgyógyellátás megállapítása iránti kérelmet a lakóhely, vagy tartózkodási hely szerinti járási hivatalban lehet beadni.

A közgyógyellátással kapcsolatban részletes tájékoztató található az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (oep.hu) honlapjának „Ellátások Magyarországon” menüpontjában.

Bővebb információ az OEP honlapján olvasható. Jogi háttér: 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról.

Utazáshoz kapcsolódó kedvezmények

Parkolási igazolvány

Parkolási igazolványra jogosult a magasabb összegű családi pótlékban részesülő gyermek, súlyosan fogyatékosnak minősülő (fogyatékosági támogatásban részesülő) felnőtt. Igénylésnél benyújtandó gyermekeknél „Igazolás tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermekről” nyomtatvány, felnőtteknél NRSZH szakvélemény. Az igazolvány a lakóhely, vagy tartózkodási hely szerinti járási hivatalban igényelhető.

Jogsabályi háttér: 218/2003. (XII. 11.) Korm. Rendelet a mozgásában korlátozott személy parkolási igazolványáról.

Utazási kedvezmények (helyi és helyközi közlekedés)

Hatósági igazolvány (MÁK által kiállított kártya).

Jogosult a magasabb összegű családi pótlékban, fogyatékosági támogatásban részesülő személy. A hatósági igazolványt a kormányhivatal kérelem nélkül, automatikusan állítja ki. Tulajdonosa és egy fő kísérője ingyen közlekedhet helyi járatokon, 90% kedvezmény illeti meg a helyközi utazás díjából.

Vonatkozó jogszabály a 85/2007. (IV. 25.) Korm. Rendelet a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről.

Utazási költségtérítés (gépkocsival történő utazás esetén)

Jogosult a korai fejlesztésben, fejlesztő felkészítésben részesülő, gyógypedagógiai intézményben ellátott fogyatékossgal élő és kísérője, amennyiben az ellátás a lakhely közigazgatási határán kívül valósul meg.

Az utazási költségtérítés igényléséhez használni kell az „Utazási utalvány (utazási kedvezményre jogosult fogyatékos gyermek és kísérője részére)” és Adatlap nyomtatványokat. Az utalványt a Tanulási Képesség Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság adja ki, a kitöltött utalványokat az Országos Egészségbiztosítási Pénztár fogadja, ezek alapján fizeti ki a költségtérítést, melynek összege: 21 Ft/km.

Részletes tájékoztató található az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (oep.hu) Az utazási költségtérítésről az 1997. évi LXXXIII. Törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól rendelkezik.

Gépjármű szerzési támogatás

A közlekedési kedvezmény iránti kérelmet a lakóhely szerint illetékes megyei, fővárosi kormányhivatal megyei, fővárosi szociális és gyámhivatalánál minden év március 31-éig és szeptember 30-áig lehet benyújtani.

A támogatás összege maximum 900 000 Ft.

Bővebb tájékoztató található a lehetosegauto.hu oldalon.

Vonatkozó jogszabály: 102/2011. (VI. 29.) Korm. rendelet a súlyos mozgáskorlátozott személyek közlekedési kedvezményeiről.

Gépjárműadó kedvezmény

A gépjárműadó kedvezmény sajnos jelenleg nem vehető igénybe jogszabály alapján az autizmussal élők és családjaik számára, azonban az önkormányzat saját hatáskörében bővítheti a jogosultak körét. A helyi szabályozásról a helyi önkormányzatnál érdemes érdeklődni.

Vonatkozó jogszabály: 1991. évi LXXXII. törvény a gépjárműadóról.

Felnőtt korúak ellátásai

Aktív korúak ellátása – foglalkoztatást helyettesítő támogatás

Jogosult rá aki nem folytat kereső tevékenységet, nem részesül más ellátásban, egészségkárosodott személynek minősül. Szempont még, hogy a család egy fogyasztási egységre eső jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj minimumának 90%-át és egyéb feltételeknek eleget kell tennie az igénylőnek.

Szükséges hozzá az NRSZH szakvéleménye. 2015. március 1-jétől az ellátás járási hatáskörbe került.

Összege: 22 800,- Ft/hó.

Jogi háttér: 1993/3. törvény és 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet a pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól

Fogyatékosági támogatás

Jogosult rá súlyosan fogyatékos felnőtt. Igényléséhez szükséges az autizmusról szóló orvosi dokumentáció/NRSZH szakvélemény, továbbá „Kérelem fogyatékosági támogatás megállapítására” nyomtatvány.

Fogyatékosági támogatás 2015 április 1-jétől a lakóhely szerinti kormányhivatalban igényelhető.

A támogatás összege: maximum 25 018,- Ft/hó

A Fogyatékosági támogatásról a 1998. évi XXVI. Törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény rendelkezik.

Rokkantsági járadék

Jogosult rá súlyosan fogyatékos felnőtt személy, aki 25. életéve betöltése előtt teljesen munkaképtelenné vált, illetve 80%-os vagy azt meghaladó mértékű egészségkárosodást szenvedett. Kizáró ok nyugellátásban, baleseti nyugellátásban való részesülés, ingyenes intézményi elhelyezés. Rokkantsági járadék a lakóhely szerinti megyei, vagy fővárosi kormányhivatal nyugdíjbiztosítási igazgatóságánál igényelhető. Az igényléshez szükséges:

- NRSZH szakvélemény
- ONYF K26 formanyomtatvány
- ONYF N16 nyilatkozat
- orvosi igazolások, vizsgálati eredmények, vélemények

A Rokkantsági járadék összege: 33 930,- Ft/hó.

Jogszabályi háttér: 83/1987. (XII. 27.) MT rendelet a rokkantsági járadékról.

Rokkantsági ellátás / Rehabilitációs ellátás

A jogosultság megállapítása kérelem utáni komplex minősítés (NRSZH vizsgálat) alapján történik. (folyósító ONYF).

A juttatás a megyei/fővárosi kormányhivatal rehabilitációs szakigazgatási szervénél igényelhető.

A rokkantsági ellátásra jogosult, akinek a komplex minősítés alapján egészségi állapota 60% vagy kisebb és rehabilitációja nem javasolt

Rehabilitációs ellátásra jogosult, akinek a komplex minősítés alapján a személy egészségi állapota 60% vagy kisebb és rehabilitálható

A juttatás összege: változó, függ a személy korábbi havi átlagjövedelmétől és egészségi állapotától. Rokkantsági ellátás: minimum 27 900,- Ft/hó, maximum 139 500,- Ft/hó, rehabilitációs ellátás: minimum 27 900,- Ft/hó, maximum 46 500,- Ft/hó, a folyósítás ideje max. 3 év, de ingyenes rehabilitációs szolgáltatások vehe-tők igénybe.

Részletes tájékoztató található a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal honlapján, vagy kérhető a hivataltól telefonon a (06 1) 642 6400 telefonszámon.

Jogi háttér:

- 2011. évi CXCI. Törvény a megváltozott munkaképességű személyek ellátásáról és egyes törvények módosításáról
- 327/2011. (XII. 29.) Kormányrendelet a megváltozott munkaképességű személyek ellátásaival kapcsolatos eljárási szabályokról

Egyéb kedvezmények

Pelenka

Háziorvos írja fel, a következő szakképesítéssel rendelkező szakorvosok javaslatára: sebészet, gyermeksebészet, klinikai onkológia, sugárterápia, fizikális medicina és rehabilitációs orvoslás, neurológia, gyermekneurológia, belgyógyászat, szülészeti-nőgyógyászat, gyermeknőgyógyászat, nefrológia, pszichiátria, gyermek- és ifjúsági pszichiátria, geriátria, urológia.

Jogi háttér: 14/2007. (III. 14.) EüM rendelet a gyógyászati segédeszközök társadalombiztosítási támogatásba történő befogadásáról, támogatással történő rendelkezéséről, forgalmazásáról, javításáról és kölcsönzéséről.

Bölcsődei, óvodai étkeztetés kedvezménye

A kedvezményes étkeztetésre jogosult a tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermek. A fogyatékoság ténye a TKVSZRB szakvéleményével igazolható. A kedvezményes étkeztetést az intézmény vezetőjénél lehet igényelni. A kedvezmény mértéke 50%, Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek esetében 100%. A kedvezményes étkezésről a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény rendelkezik.

Ingyenes tankönyvellátás

Ingyenes tankönyvre jogosult a sajátos nevelési igényű gyermek. A speciális nevelési igény a TKVSZRB szakvéleményével igazolható. Ingyenes tankönyv az intézményvezetőnél igényelhető, az erre szolgáló adatlapon.

Törvényi háttér: 2013. évi CCXXXII. törvény a nemzeti köznevelés tankönyvellátásáról.

Kulturális kedvezmény

Jogosult rá a fogyatékos személy és egy fő kísérője. Az igazolás módja: nem tisztázott, mert a vonatkozó jogszabály nem fogalmaz egyértelműen. Általában Államkincstár által kiállított hatósági igazolvány, illetve az AOSZ által kiállított AOSZ kártya az, amit az intézmények elfogadnak. A biztonság kedvéért érdemes tájékozódni a látogatni kívánt intézmény honlapján, vagy telefonon arról, hogy pontosan milyen igazolást fogadnak el a kedvezmény igénylésekor.

A kulturális kedvezményről a 194/2000. (XI. 24.) Korm. Rendelet a muzeális intézmények látogatóit megillető kedvezményekről rendelkezik.

Védendő fogyasztó

Ígénybe vehető szociális rászorultság, vagy fogyatékoság esetén. Védendő fogyasztói státusz a közüzemi szolgáltatónál igényelhető, az erre szolgáló kérelem benyújtásával, valamint orvosi igazolással, ellátást folyósító szerv igazolásával.

Védendő fogyasztóként tartozás esetén fizetési kedvezmény (részletfizetés, haladék), különleges bánásmód (pl. a közüzemi díj a felhasználási helyen készpénzben fizethető) jár az igénylőnek.

A védendő fogyasztói státusszal kapcsolatban a szolgáltatók tudnak tájékoztatást és igénylőlapot biztosítani.

Jogszábeli háttér:

- 2007. évi LXXXVI. törvény a villamos energiáról
- 2008. évi XL. törvény a földgázellátásról

A fentiekén túl érdekes tájékozódni azokról a további kedvezményekről is, melyek fő feltétele nem a fogyatékoság ténye, de a családok egy része jövedelme alapján jogosult azok igénybe vételére. Ilyen például szociális ellátások közül a lakásfenntartási támogatás, az átmeneti segély, gyermekvédelmi ellátások közül a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény vagy a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás. Ez utóbbi juttatásokat az Önkormányzatok a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997.évi XXXI. törvény alapján folyósítják. Részletes információkért a helyi önkormányzat szociális osztályát, vagy a helyi családsegítő szolgálatot érdemes keresni.

Felnőttkor

A felnőttkor beköszönte az átlagos fejlődésű fiatalokhoz hasonlóan nagy változást jelent az autista fiatalok életében. Az autista fiatalok esetében is érdemes törekedni az elérhető maximális önállóságra, munkába állásra, a szülőkről való leválásra. Sajnos hazánkban ez még nem könnyű feladat, a családok nagyon sokat dolgoznak azért, hogy megtalálják a gyermekük számára legjobb megoldást.

Munkavállalás

Az autizmussal élő emberek foglalkoztatása többféle formában is megvalósulhat. Az, hogy egy autista ember inkább védett környezetben helyezhető el, vagy akár a nyílt munkaerőpiacon is foglalkoztatható több tényező függvénye. A választás során érdemes például figyelemmel lenni a munkát vállaló ember munkaképességének mértékére, autizmusának súlyosságára, személyiségére, érdeklődésére, egyéni képességeire. Általánosságban elmondható, hogy minél enyhébb tünetekkel ren-

delkezik az autizmussal élő személy, annál inkább alkalmas lehet a nyílt munkaerő-piacon történő munkavállalásra. Ebben az esetben is fontos azonban a munkavégzésre történő előzetes felkészítés, a munkakeresés során nyújtott személyes segítség és a munkába állás utáni folyamatos támogatás, mely nagymértékben növeli a sikeres elhelyezkedés esélyét.

Az, hogy egy adott személy mennyire lesz sikeresen elhelyezhető a munkaerő-piacon sokszor még a szülő számára is nehezen megítélhető. A siker több tényező függvénye, fontos az autizmussal élő személy érdeklődése, motivációja, képességei, egészségi állapota, de sok múlik a munkára való felkészítésen, az iskolában megszerzett ismereteken és azon, részesül-e az autizmussal élő folyamatos személyes támogatásban. Ma már hazánkban is léteznek olyan speciális munkaerő-piaci szolgáltatást nyújtó szervezetek, melyek úgy támogatják a fogyatékkal élők munkavállalását, hogy a fogyatékos ember munkaképességének felmérésén, felkészítésén túl a munkáltatót, a majdani kollégákat is felkészítik a sérült ember érkezésére. Személyesen segítenek a munka betanításában és folyamatosan rendelkezésre állnak a felmerülő problémák, konfliktusok megoldása érdekében. Szolgáltatásaik ingyenesek.

Munkaerő-piaci szolgáltatók a közép-magyarországi régióban:

Autista emberek számára segítséget nyújtó szervezetek

Salva Vita Alapítvány – www.salvavita.hu (nyílt munkaerőpiacra)

Kézenfogva Alapítvány – www.kezenfogva.hu (nyílt és védett munkaerőpiacra)

Aura Autistákat Támogató Közhasznú Egyesület Magázóna programja

További munkaerő-piaci szolgáltató szervezetek:

<http://revprojekt.hu/hu/halozati-tagsag>

Fogyatékos személyeket foglalkoztató munkahelyek

Megváltozott munkaképességű személyeket foglalkoztató akkreditált munkahelyek listája:

<http://nrszh.kormany.hu/akkreditacio-frta>

Védett foglalkoztatók listája:

<http://nrszh.kormany.hu/vedett-muhelyek-nyilvantartasba-vetele-frta>

Lakhatás, önálló életvitel

Minden szülőben felmerül a kérdés, hogy mi lesz a gyermekével, ha ő már nem lesz. Ki fog neki segíteni, hol és milyen körülmények között fog élni felnőtt gyermeke. Legtöbbször érthető okokból idegenkedünk nagylétszámú intézményekben elhelyezni gyermekünket. Milyen egyéb megoldások léteznek? Hazánkban kb. tíz éve indult el az Autista farm modellprogram, melynek révén egyre több olyan lakóotthon kezdte meg működését, melyben az autizmussal élő felnőttek számára komplex szolgáltatást (lakhatást, foglalkoztatást, rehabilitációt) nyújtanak. A lakóotthonok listája a www.majorhalo.hu oldalon érhető el. Ezeken a helyeken a nagy intézményekhez képest barátságosabb környezetben élhetnek a sérült felnőttek. Sajnos azonban egy lakóotthonban sem minden esetben van meg a lehetőség az egyéni igények teljes mértékben történő figyelembe vételére.

A támogatott lakhatás, támogatott életvitel gondolata külföldön már a ,90-es években megjelent, és az azóta eltelt idő alatt több országban is bevezetésre került.

A támogatott lakhatás egy olyan személyközpontú megoldás, melyben a sérült ember saját egyéni szükségleteinek, igényeinek megfelelő támogatást kap a lehető legönállóbb és legmagasabb minőségű élet érdekében. A támogatott lakhatás, támogatott életvitel gondolata már hazánkban is megjelent, a megvalósítás azonban egy-egy kivételes példát leszámítva sajnos még várat magára. Ilyen kivételes példa az ÉFOÉSZ KULCSprogramja, mely egy olyan modellprogram, aminek keretében értelmi fogyatékos felnőtteknek biztosítják az önálló élet lehetőségét. A téma iránt érdeklődők az ÉFOÉSZ honlapján (www.efoesz.hu) bővebb információt is találhatnak az önérvényesítéssel, támogatott döntéshozatallal, támogatott lakhatással kapcsolatban. A KULCSprogramról itt olvashatnak bővebben: <http://kulcsprogram.blog.hu/>.

Hová fordulhat?

Ahogy a normál fejlődésű, úgy az autista gyermekek esetében is igaz, hogy a gyermek legjobb és legavatottabb ismerője a szülő. Ezt azok a terápiák is elismerik, melyekről tudjuk, hogy bizonyítottan eredményesek az autizmussal élők esetében. Legtöbbjük társterapeutaként kezeli a szülőt, felhasználva azt az értékes tudást, melynek birtokában van. Különösen fontos ez autizmusban azért, mert a szülők, gyermeküket ismerve könnyebben adhatnak magyarázatokat a kialakult szokásokkal, rítusokkal és azoknak hátterével kapcsolatban. Minden szülőt arra biztatunk, hogy bízson magában és a gyermekében. Odafigyeléssel, türelemmel és elégséges autizmus tudással nagyon jó eredményeket érhetnek el gyermekük fejlesztésével, szocializációjával kapcsolatban.

Mindezek ellenére időnként a szülőknek is segítséget kell kérniük, mert elfáradnak, vagy zsákutcába jutnak, vagy csak normális életvitelt szeretnének folytatni. Nagyon értékes segítség lehet, ha más szülőkkel lépünk kapcsolatba. Ehhez nem kell semmi különösebb tudás, vagy felkészültség. Ha gyermekünk jár valamilyen intézménybe, óhatatlanul találkozunk hasonló helyzetben lévő szülőkkel. Ha többen is szeretnek beszélgetni, alakulhat szülőklub, szülőcsoport, mely lehet egyszerű „beszélgetős” összeülés, vagy komolyabb, tematikus összejövetel. Sok esetben átlátva ennek hasznosságát az óvodák, iskolák is szívesen helyt adnak szülőcsoportoknak. Az informális szülőcsoport indításához, üzemeltetéséhez, nincs szükség jogi személyiségre, csak szándékra és helyre, ahol a találkozók létre jöhetnek.

Sok esetben az ilyen szülőcsoportok végül szervezetté, alapítvánnyá, vagy egyesületté alakulnak, hiszen így könnyebben jutnak forrásokhoz céljaik megvalósítására. Egyre több szervezet tart szülőtréningeket, melyek szintén nagyon hasznosak ismereteink és ismeretségeink bővítése érdekében. Ilyen szülőképzés pl a Fogódzó, melyet az AOSZ dolgozott ki és a Fogódzó Plusz, melyet egyesületünk fejlesztett.

Szakemberek

A szülők partnerei a gyermekükért végzett munkában a családokat kísérő szakemberek. Gyógypedagógusok, óvónők, tanárok és mások. Tapasztalataink szerint ezek a kapcsolatok akkor tudnak jól működni és tényleges segítséget jelenteni, ha a szülő és a szakember között partneri a viszony és élő a kommunikáció. Fontos, hogy a résztvevők elismerjék és használják egymás tudását, közös célokat alakítsanak ki és folyamatosan tudják, hogy hol tartanak, milyen lépéseket tettek és tesznek céljaik megvalósításáért.

Önkormányzat

Szintén speciális tudás birtokosai azok a közalkalmazottak, akikkel ügyeink intézése közben találkozunk. Az önkormányzatoknál és egyéb hivatalos helyeken dolgozók sokszor válnak céltáblájává azoknak az indulatoknak, melyeket az ellátórendszer hiányosságai, vagy a folyamatos elutasítás gerjeszt ügyfeleikben. Érdemes fejben tartanunk, hogy az adott ügyintézőt nem tehetjük felelőssé a teljes rendszer hibáiért, de jelezhetjük neki a hiányosságokat, az igényeket. Ilyen jelzéseket írásban praktikus tenni, hogy szükség esetén eljuthasson az illetékeshez.

Családsegítő szakemberei

A Családsegítő szolgálatok dolgozói életünk megszervezésével, életvezetési problémákkal kapcsolatban állnak rendelkezésünkre. A hozzánk érkező visszajelzések szerint a családsegítő szolgálatoknál az autizmus tudás megegyezik az átlagossal, ugyanakkor sok esetben dolgoznak itt szociálisan érzékeny, érdeklődő szakemberek, akik ezen tulajdonságaik révén lehetnek a családok hasznos segítői.

Érdekvédők

Autista gyermek szülőjeként több okból is érdemes olyan szervezetekhez csatlakozni, melyek hasonló helyzetben lévő szülőket tömörítenek, az ő érdekeiket védik. Hazánkban egyre több ilyen szervezet jön létre, jellemzően szülői kezdeményezés-

re. Kisebb helyi szervezetekhez azért jó tartozni, mert helyi kérdésekben nagyobb erő, ha a szülők együttesen jelzik igényeiket a döntéshozóknál, mintha egyesével próbálnak elérni valamit. Ezen kívül a helyi szervezetek helyismeretük révén értékes információkat adhatnak ellátóhelyekről, szolgáltatásokról. Sokszor szerveznek programokat, képzéseket is tagjaik számára, amiken a hasznos információkon túl személyes kapcsolatokra is szert tehetünk. Ilyen szervezet a MOZAIK Egyesület is. Országos szinten az Autisták Országos Szövetsége képviseli az autista emberek és családjaik érdekeit. Az AOSZ - ban is érdemes jelezni a felmerülő problémákat, hogy az érdekvédelmi munka ténylegesen a szülői igények mentén folyjon. Mind a helyi, mind az országos szervezetekre igaz, hogy minél aktívabban kommunikálunk és veszünk részt a szervezet munkájában, annál nagyobb ráhatásunk van a munka irányára.

Jogi fórumok

Tapasztalataink szerint a felmerülő problémák többségét el lehet intézni tárgyalásos úton, de ha ez kevés és úgy érezzük, hogy jogaink, gyermekeink jogai sérülnek, több fórumot is felkereshetünk.

Ingyenes jogsegélyszolgálatok

- AOSZ (Az Autisták Országos Szövetsége ingyenes jogi tanácsadást, illetve képviselőt biztosít autizmussal kapcsolatos ügyekben)
- Kézenfogva „Ne hagyd magad!” antidiszkriminációs program
- TASZ
- MDAC
- A nép ügyvédje hálózat (ingyenes jogsegély, nem kifejezetten csak fogyatékkal élők számára.
- Jogpont hálózat (ugyancsak nem célzottan fogyatékkal élőknek létrehozva)

Ezekon kívül több hivatalnál is jelzést tehetünk, ha úgy érezzük, jogaink sérülnek, vagy diszkriminációnak vagyunk kitéve.

Alapvető Jogok Biztosa

Az ombudsman és hivatala hatósági eljárások során észlelt visszasságokkal kapcsolatban segít informál, támogat a jogaink érvényre juttatásában. Nem csak konkrét ügyben lehet megkeresni, hanem általános problémával is. Bővebb információ az Alapvető Jogok Biztosának hivataláról és az ügyintézés módjáról a www.ajbh.hu honlapon olvasható.

Egyenlő Bánásmód Hatóság

Az EBH olyan konkrét esetekkel foglalkozik, ahol diszkrimináció, vagy hátrányos megkülönböztetés történik. További információk a hatóságról és az ügyintézés módjáról a www.egyenlobanasmod.hu oldalon.

Autista gyermekeket, tanulókat oktató intézmények címlistája – Budapest

Intézmény neve	cím	Telefon	E-mail	Integ-rál	Gyógypedagógiai
Lisznyai Utcai Általános Iskola	1016 Bp. Lisznyai utca 40-42.	375 4284	lisznaya@vipmail.hu	x	
Brunsvík Teréz Budavári Óvodák	1016 Bp. Nyár utca 2-4.	225 1444	iskola.ov@panteleweb.hu	x	
Remetekertvárosi Általános Iskola	1028 Bp. Máriaremetei út 71.	397 4402	remeteskola028@gmail.com	x	
Budenz József Általános Iskola és Gimnázium	1021 Bp. Budenz József utca 20-22.	394 3177	titkarsag@budenz.sulinet.hu	x	
Újlaki Általános Iskola	1023 Bp. Újermi út 64.	335 0720	igazgato.ujlaki@gmail.com	x	
Törökúszói Általános Iskola	1025 Bp. Törökúszói út 67-69.	325 6580	info@torokusz.hu	x	
Budakeszi Úti Óvoda	1021 Bp. Budakeszi utca 75.	200 8662	ovoda.budakeszi@online.hu	x	
Cseppegy Óvoda	1025 Bp. Csepel utca 74.	336 2748	cseppegy@gmail.com	x	
Kiebsberg Kuno Általános Iskola és Gimnázium	1028 Bp. Szébbudai utca 23.	397 4569	kiebsberg@kiebsberg.sulinet.hu	x	
ADDETUR Baptista Gimnázium, Szakközépiskola és Speciális Szakiskola	1022 Bp. Márczibányi tér 1.	212 5680	kodaly@kodaly-bp.sulinet.hu	x	
Than Károly Ócskői Iskola, Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola	1022 Bp. Márczibányi tér 3.	212 5704/204	addituri@kodaly@gmail.com	x	
Budenz József Alapítványi Gimnázium	1023 Bp. Lajos utca 1-5.	336 0624	csordasko@okmail.hu	x	
Than Károly Ócskői Iskola, Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola	1021 Bp. Budenz utca 20-22.	391 0128	titkarsag@budenzalapitvany.hu	x	
Budapest III. kerületi Zernovowsky Károly Általános Iskola	1039 Bp. Zernovowsky Károly utca 1-3.	388 6556	ziper-a@kiskzi.obuda.hu	x	
Budapest III. kerületi Dr. Szent-Györgyi Albert Általános Iskola	1033 Bp. Szécsikert utca 40.	367 1429	szerusker-a@kiskzi.obuda.hu	x	
Laborc. Általános Iskola	1035 Bp. Vihar utca 31.	436 0118	laborc_sulinet@gmail.com	x	
MOA Magyar Általános Iskola	1037 Bp. Viharhegyi út 19/C	70/633 1124	igazgato@mosasuli.hu	x	
Budapest III. kerületi IBárczi Géza Általános Iskola	1039 Bp. Bárczi Géza utca 2.	243 1509	barczi-a@kiskzi.obuda.hu	x	
Budapest IV. kerületi Nádor Általános Iskola	1032 Bp. Nádor utca 90.	250 2710	ziper-a@kiskzi.obuda.hu	x	
Budapest III. kerületi Óvoda, Általános Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1035 Bp. Szélló utca 9-11.	388 2144	szeilo-a@kiskzi.obuda.hu	x	x
Kollegium és Gyermekotthon	1035 Bp. Miklós tér 5.	463 4820	marthon.tb@nre-sztmik.hu	x	x
Vackor Óvoda	1036 Bp. Árpád fejedelem útja 60.	388 6753	arpad-o@kiskzi.obuda.hu	x	
Budai Mesevilág Óvoda	1038 Bp. Bárczi Géza utca 1.	454 7168	barczi-o@kiskzi.obuda.hu	x	
Meseerdő Óvoda	1039 Bp. Váradi utca 9-11.	368 8026	varadi-o@kiskzi.obuda.hu	x	
Gyermeksziget Montessori Óvoda	1039 Bp. Zernovowsky Károly utca 2.	243 8427	ziper-o@KSKZI.obuda.hu	x	
Gyermekvilág Óvoda	1031 Bp. Vitoria utca 6.	242 6911	vitoria-o@kiskzi.obuda.hu	x	
Almáskert Óvoda	1033 Bp. Szécsikert utca 37.	250 0657	szerus37-o@kiskzi.obuda.hu	x	
Aradi Óvoda-Csányi és Pesznyi Tagóvoda	1043 Bp. Aradi utca 9.	369 7839	aradi@jfrereweb.hu	x	
Aranyalma Óvoda-kertvárosi Tagóvoda	1047 Bp. Fő utca 54.	233 1239	info@tdoboda.ujpest.hu	x	
Ambros Óvoda - Vörösmarty Tagóvoda	1047 Bp. Ambros Zoltán utca 2.	370 9034	ambros@viorambrosi.hu	x	
Viola Óvoda	1042 Bp. Viola utca 11-13.	369 9513	info@violaovoda.ujpest.hu	x	
Virág Óvoda	1041 Bp. Virág utca 30	369 3020	viragovi@viragovi.hu	x	
DEAK ÓVODA	1041 Bp. Deák Ferenc utca 95.	369 6307	deakovi@deakovi.hu	x	x
Újpesti Általános Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1041 Bp. Vencelár utca 26.	369 3384	ujpest@egymji.sulinet.hu	x	
Lázár Ervin Általános Iskola	1044 Bp. Erzsébet utca 31.	369 3180	lazaraltis@gmail.com	x	
Megyeri Úti Általános Iskola	1044 Bp. Megyeri út 20.	233 2370	megyeri_ati@kiskzi.obuda.hu	x	
Újpesti Bene Ferenc Általános Iskola	1043 Bp. Munkáscsónak utca 3.	369 2729	testtag@tesik-bp4.sulinet.hu	x	
Újpesti Szigeti József Utcai Általános Iskola	1041 Bp. Szigeti József utca 1-3.	369 6706	iskola@szegeszajgeti84.hu	x	
Újpesti Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola és Gimnázium	1048 Bp. Bőröstó utca 5-9.	380 7170	csvngititkar@gmail.com	x	
Budapest IX. kerületi Molnár Ferenc Általános Iskola	1095 Bp. Mészter utca 19/1.1.	216 0056	molnarmohar@encatiskola.hu	x	
Budapest IX. kerületi Telepy Károly Testnevelési Általános Iskola és Gimnázium	1096 Bp. Telepy utca 17.	215 2618	info@telepy.sulinet.hu	x	
Szily Kálmán Műszaki Szakközépiskola, Szakiskola és Kollegium	1097 Bp. Timók utca 3.	280 6859	titkarszily.hu	x	
Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola és Kollegium - a Magyar Képzőművészeti Egyetem Gyakorlóiskola	1097 Bp. Timók utca 1.	217 6713	info@kiskepro.hu	x	
Közgazdasági Politechnikum Alternatív Gimnázium és Szakközépiskola	1096 Bp. Vencel utca 3.	215 4900	titkaregoli.hu	x	
Patrona Hungariae Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola	1092 Bp. Knežich utca 3-13.	217 0337	igazgato@patrona.hu	x	
Ferencvárosi Komplex Óvoda, Általános Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1095 Bp. Gát utca 6.	210 0323	fko@huu.internet	x	x
Csicsergő Óvoda	1096 Bp. Thaly Kálmán utca 38.	215 1611	thalyovoda@gmail.com	x	
Balaton Óvoda	1055 Bp. Balaton utca 10.	312 1415	balatonovi@gmail.com	x	
Budapest V. kerületi Szemere Bertalan Általános Iskola és Gimnázium	1054 Bp. Szemere utca 5.	872 7802	szemere-iskola@belvaros-lipotvaros.hu	x	
Belvárosi Tanoda Alapítványi Gimnázium és Szakközépiskola	1056 Bp. Irány utca 19-23.	266 3378	beltanoda@beltanoda.hu	x	

Budapest V. Kerületi Váci Utcai Énekzenesi Általános Iskola	1056 Bp. Váci utca 43.	872 7980, 872 7981	vaci@belvaros.lipotvaros.hu	x
Belvárosi Játékvárda	1055 Bp. Henvéd utca 27	784 3842	fyjdt@atekvoda.hu	x
Budapest VI. Kerület Bajza Utcai Általános Iskola	1062 Bp. Bajza utca 49-51	302 7016	bajzagazgato@gmail.com	x
Budapest VI. Kerületi Ekei Ferenc Általános Iskola	1062 Bp. Felső erdősrő 20.	322 8449/102	info@ekeferenc.hu	x
Gyermekház, Általános Iskola, Gimnázium, Szakképző és Speciális Szakiskola	1068 Bp. Bajza utca 26.	321 5675	igazgato.gyermekhaz@gmail.com	x
Álsóerdősi Bárdos Lajos Általános Iskola és Gimnázium	1074 Bp. Álsóerdősrő utca 14-16.	342 0372	m.agdigi@gmail.com	x
Budapest VII. Kerületi Baross Gábor Általános Iskola	1078 Bp. Hernád utca 42-46.	344 6635	hema42iskola@gmail.com	x
Budapest-Eszi Református Kollégium Juliana Általános Iskolája és Csipkebokr Óvodája	1071 Bp. Rottenbiller utca 43-45	322 6142, 351 7995	juliana@fasor.hu	x
Csicseregő Óvoda	1073 Bp. Dob utca 102.	322 1686	csicseregov@ic.ttonal.hu	x
Bóbita Óvoda	1072 Bp. Akácfa utca 32.	321 3675	bobitaov@mail.datanet.hu	x
Kincskereső Napközi Otthonos Óvoda	1089 Bp. Bláthy O utca 35.	210 5960	kincskereső35@gmail.com	x
Kövessy Erzsébet Baptista Szakközépiskola, Szakiskola és Gimnázium	1089 Bp. Dugonics utca 17-21.	283 0951	titkarsag@netverest.hu	x
Józsefvárosi Egyetemes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Általános Iskola	1084 Bp. Tónai Lajos utca 11-15.	313 4464	titkarsag@legymia.hu	x
Autizmus Alapítvány Általános Iskolája	1089 Bp. Delej utca 24-26.	314 2859	aaak@autizmus.hu	x
Deák Iván Szakképző Iskola és Speciális Szakiskola	1081 Bp. II. János Pál pápa tér 4.	333 9144	diakdeak@t-online.hu	x
Mándy Iván Szakképző Iskola és Speciális Szakiskola	1089 Bp. Elnök utca 3.	333 8924	szabomester@t-online.hu	x
Gécs Alapítványi Gimnázium és Szakképző Iskola	1088 Bp. Mikszáth Kálmán tér 1.	336 1068	info@gesgimnazium.hu	x
TANEXT Akadémia Szakközépiskola, Szakiskola, Speciális Szakiskola és Előkészítő Szakiskola	1107 Bp. Ulloi út 132.	781 0130	csikos.lidiko@tanext.hu	x
Magyar Gyula Kertészeti Szakképző Iskola	1106 Bp. Maglódi út 8.	261 8695	hajnal.landon@magyula.hu	x
Börnermész Péter Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Sportiskola	1107 Bp. Szava utca 1.	431 0268	bp@bp9.hu	x
Kobányai Jankovicszy Éva Magyar - Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola	1105 Bp. Kápolna tér 4.	262 0087	iskola@jankovicszy.net	x
Kobányai Harmat Általános Iskola	1104 Bp. Harmat utca 88.	261 1837	harmat88@t-online.hu	x
Kobányai Fekete István Általános Iskola	1108 Bp. Harmat utca 196-198.	260 6001	fele.te.iskola@gmail.com	x
Kobányai Koda Mihály Általános Iskola	1103 Bp. Kada utca 27-29.	433 2805	kadasuli@gmail.com	x
Kobányai Keresztury Dezső Általános Iskola	1106 Bp. Keresztury út 7-9.	263 0367	iskola@keresztury-bp10.sulinet.hu	x
Kobányai Széchenyi István Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola	1108 Bp. Újhegyi sétány 1-3.	264 9846	igazgato@szecseny-bp10.sulinet.hu	x
Altisz Alapítványi Gimnázium	1101 Bp. Könyves Kálmán körút 19	261 9652	csipa@aaok.hu	x
Pannónhalmi Róla Baptista Általános Iskola	1103 Bp. Kőr utca 7/6.	262 2992	pannonhalmi@baptistaoktatas.hu	x
Kobányai Csodafő Óvoda	1108 Bp. Újhegyi sétány 17-19.	264 9885, 433 5631	csodafuovoda.kobanya@gmail.com	x
Kobányai Mészáros Óvoda	1105 Bp. Aszok utca 1-3.	262 9171	aszokovi@gmail.com	x
Kobányai Gesztenye Óvoda	1106 Bp. Maglódi út 8.	261 8963	gesztenyeov8@gmail.com	x
Kobányai Kincskereső Óvoda	1105 Bp. Madi utca 4-6.	261 5120	kincskeresőkincskereső@t-online.hu	x
Kobányai Kiskakas Óvoda	1104 Bp. Madi utca 86-94.	262 1754	kiskakasovoda@gmail.com	x
Kobányai Kékvirág Óvoda	1107 Bp. Kékvirág utca 5.	264 9489	kekvirag_ovoda@freemail.hu	x
Kobányai Gyöngyike Óvoda	1101 Bp. Sálgyátárjani utca 47.	265 1695	gyongyikeovoda7@gmail.com	x
Kobányai Hárslevelű Óvoda	1106 Bp. Hárslevelű utca 5.	262 4171	harslevelu@freemail.hu	x
Kobányai Reces-Fice Óvoda	1105 Bp. Vaspálya utca 8-10.	262 7681	recesficeov@gmail.com	x
Kobányai Apók Haza Óvoda	1108 Bp. Újhegyi sétány 5-7	265 0132	apokovi01@gmail.com	x
UBUDAI KAROLINA ÓVODA	1113 Bp. Karolina utca 64-72.	4667258	info@karolinaovujbuda.hu	x
Bukfony Óvoda	1116 Bp. Bukfony utca 9/b.	208 1693	rapothy.betta@bukfonyovujbuda.hu	x
UBUDAI NAPPARTÓRGÓ ÓVODA	1119 Bp. Tereny utca 46-48.	204 6899	info@nappartorgovujbuda.hu	x
UBUDAI HETSZINVRAGÓ ÓVODA	1118 Bp. Dávka Gábor utca 4/8.	319 2549	info@hetszinvragovujbuda.hu	x
Neszmeélyi Úti Óvoda	1112 Bp. Neszmeélyi út 22-24.	310 3415	info@neszmeelyovujbuda.hu	x
Vadás kert Általános Iskola	1119 Bp. Rátz László utca 3-7	203 7340	vadas.kertiskola@gmail.com	x
Újbudai Montágh Imre Általános Iskola, Óvoda, Fejlesztő Nevelés-oktatást Végző Iskola és Készségfejlesztő Speciális Szakiskola	1119 Bp. Fogócska utca 4.	208 5814	info@montaghsulinjbuda.hu	x
Órmezei Általános Iskola	1112 Bp. Menyecske utca 2.	310 0134	info@ormezeisulinjbuda.hu	x
Újbudai Petőfi Sándor Általános Iskola	1116 Bp. Kiskőrös utca 1.	208 4028	info@petofisulinjbuda.hu	x
Domokos Pál Péter Általános Iskola	1119 Bp. Sopron út 50.	204 1201	info@domokossulinjbuda.hu	x
Gárdagré - Törökugrató Általános Iskola	1118 Bp. Törökugrató utca 15.	246 5341	torokugrato@freemail.hu	x
Gárdagré - Csikligetreg Általános Iskola	1118 Bp. Csikligetreg utca 13-15.	246 3245	csiklisulinjbuda@gmail.com	x
Humánus Alapítványi Általános Iskola	1114 Bp. Kanizsa utca 6.	231 7022	gazdasag@humanusiskola.hu	x
Carl Rogers Személyközpontú Óvoda és Általános Iskola	1113 Bp. Ága utca 10.	209 3609	rogersinfo@rogersiskola.hu	x

Fővárosi Kossuth Lajos Gyermekegkötő és Általános Iskola	1112 Bp. Menyecske utca 16.	310 7100	suli@lossuthaxelero.net	x
Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium	1115 Bp. Bartók Béla út 141.	203 8932	igazgatas@bethlen.hu	x
Újbold Alma Mater Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda	1112 Bp. Muskás utca 141.	3097 3354	info@ujalma.hu	x
Tűskevár Általános Iskola, Szakközépiskola és Gimnázium	1121 Bp. Konkoly-Thege Miklós út 21	274 4097	tuskevar@tuskevar.sulinet.hu	x
Sashegyi Arany János Általános Iskola és Gimnázium	1126 Bp. Méredek utca 1.	339 3380	patko.lajos@gmail.com	x
Németvágyi Általános Iskola	1126 Bp. Németvágyi út 42-46.	356 0046	dohany@nemetvolgyi-bp.sulinet.hu	x
Fekete István Általános Iskola és Speciális Szakiskola	1126 Bp. Orbánhegyi út 7.	355 0736	info@bp12fekete.hu	x
Gemmaro Verolimo Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Kollégium	1121 Bp. Hegyhát út 19.	275 4297	titkarsag@gemmaroiskola.hu	x
Nyírtóti Világ Rejlesztő Iskola	1125 Bp. Dűs árok 40.	214 1000	nyirtoti.vilag@gmail.com	x
Normafa Óvoda	1121 Bp. Normafa út 30-32.	395 8884	normafaovoda@normafaov12ker.hu	x
Prima Általános Iskola és Óvoda, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1134 Bp. Váci út 57.	340 8980	primaegymis@primaegymis.hu	x
Budapest XIII. Kerületi Számítástechnika Általános Iskola	1138 Bp. Gyöngyösi sétány 7.	340 2556	gyongyosi@chello.hu	x
Budapest XIII. Kerületi Jányi Máttyás Általános Iskola	1138 Bp. Karikás Frigyes utca 3.	349 9167	hunyadi@hunyaditisk.hu	x
Budapest XIII. Kerületi Pannónia Német Nemzetiségi Kétnyelvű és Angol Nyelvet Oktató Általános Iskola	1133 Bp. Tűtáj utca 7-11.	320 2290	pannonia13@tisk@gmail.com	x
Katona József Szakközépiskola, Szakiskola és Gimnázium	1138 Bp. Váci út 107.	320 9864	moriczka@katona1-mksziq.hu	x
Budapest XIII. Kerületi Berzsenyi Dániel Gimnázium	1133 Bp. Kárpát utca 49-53.	359 1613	somogyi@berzsenyi.hu	x
Budapest XIII. Kerületi Ády Endre Gimnázium	1139 Bp. Róppenyű utca 62.	320 8640	szalai.bernadett.szab@gmail.com	x
Károlyi Mihály Két Tanítási Nyelvű Közgazdasági Szakközépiskola	1139 Bp. Váci út 89.	350 0812	balogh.evini@karolyi-kozsgezd.hu	x
Modell Divatszola, Partművészeti, Ruhá- és Bőrpárti Szakközépiskola és Szakiskola	1133 Bp. Vág utca 12-14.	322 6294, 351 0515	zeleynymodelldivatszola.hu	x
Borosnyó Ányó Alapítvány Heureka Általános Iskolája	1138 Bp. Dagály utca 11/A.	239 0556	heureka@heureka.hu	x
Budapesti Kolping Katolikus Általános Iskola, Gimnázium és Sportgimnázium	1134 Bp. Huba utca 6.	207 335 5429	huba.kolping@gmail.com	x
Bp. Főv. XIII. Ker. Onkormányzat Egyesített Óvoda	1134 Bp. Angyalöldi út 1-3.	340 2988	molnarmiklos@evoda.bp13.hu	x
Sylvester János Református Gimnázium, Szakközépiskola és Szakkepző Intézmény	1149 Bp. Pillangó park 3-5.	363 2612	sylvester@syvester.hu	x
Budapesti Montessori Óvoda	1148 Bp. Padlisan utca 11-13.	207 918 2355	montessori.bp@gmail.com	x
Petrík Lajos Két Tanítási Nyelvű Vegyipari, Környezetvédelmi és Informatikai Szakközépiskola	1146 Bp. Thököly út 48-54.	343 3609343 4810	hudascek.laszlo@petritkisk.hu	x
Budapest XIV. Kerületi Liszt Ferenc Általános Iskola	1146 Bp. Hermina út 23.	383 3350	salaapalka56@gmail.com	x
Zuglói Helga Csopár Általános Iskola	1148 Bp. Padlisan utca 11-13.	363 0202	heltalga@pariskola@chello.hu	x
Dr. Mező Ferenc Általános Iskola	1144 Bp. Ondi Vezér park 5.	383 8206	iskt@mezo-ferenc.sulinet.hu	x
Zuglói Benediték Elek Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1141 Bp. Ámos vezér útja 46.	220 4841	zugl@benedit@gmail.com	x
Csicsergő Óvoda	1149 Bp. Fater György tér 12.	363 1919	frater.ovoda@chello.hu	x
Hétszínvirág Óvoda	1141 Bp. Egressy út 182.	273 1488	hatszinh@freestart.hu	x
Zöld Lurkók Óvoda	1144 Bp. Fűred park 6.	363 5209	zold.lurkok.ov@gmail.com	x
Bobbita Óvoda	1147 Bp. Ilosvay 5. utca 118.	460 0968	bobbita.ovoda@chello.hu	x
Mályva Óvoda	1141 Bp. Mályva tér 12.	383 4183	malyyva.ovoda@chello.hu	x
Mókavár Óvoda	1142 Bp. Róna park 5-7.	460 0120	mokavarovoda@gmail.com	x
Kispesti Százszorszép Óvoda	1143 Bp. Ómaagy utca 11.	467 0921	mesehazovoda@chello.hu	x
Kispesti Árnypár Óvoda	1193 Bp. Tancsics utca 9.	282 9364	agi.lasus@gmail.com	x
Kispesti Mese-Vár Óvoda	1192 Bp. Vörösmarty utca 10.	282 9557	arnypar.ovoda.kispest.hu	x
Kispesti Zöld Ágacska Óvoda	1196 Bp. Zinyi utca 154.	282 5690	mesevar.ovoda.kispest.hu	x
Kispesti Párka-Barka Óvoda	1191 Bp. Berzsenyi utca 6.	282 9842	zoldagacka.ovoda.kispest.hu	x
Kispesti Puskás Ferenc Általános Iskola	1192 Bp. Dobo Katika utca 73.	357 0147	tarabarka.ovoda.kispest.hu	x
Kispesti Erkel Ferenc Általános Iskola	1191 Bp. Berzsenyi utca 8.	282 8299	puskas@iskola.kispest.hu	x
Kispesti Vass Lajos Általános Iskola	1192 Bp. Hungária út 11.	282 9644	erkelel@iskola.kispest.hu	x
Kispesti Bolyai János Általános Iskola	1193 Bp. Csokonai utca 9.	280 5616	igazgato@vasl-bp.sulinet.hu	x
Karácsony Sándor Rózsáteri Református Általános Iskola és Óvoda	1195 Bp. Árpád utca 14.	282 9764	bolyai@iskola.kispest.hu	x
Kispesti Ády Endre Általános Iskola	1194 Bp. Kivola utca 44.	282 9483	krefiak3@gmail.com	x
Kispesti Gábor Áron Általános Iskola	1196 Bp. Ády Endre út 73-75.	282 9606	ady@iskola.kispest.hu	x
Neptun Általános Iskola	1158 Bp. Nádasdy utca 98.	357 3334	gabonaron@iskola.kispest.hu	x
Budapest Főváros XV. Kerületi Onkormányzat Molnár Viktor Óvoda	1158 Bp. Neptun utca 57.	417 4687	neptunsuli@gmail.com	x
Budapest Főváros XV. Kerületi Onkormányzat Micimackó Óvoda	1158 Bp. Molnár Viktor utca 94-96.	417 4644	hajas.katus03@freemail.hu	x
Budapest Főváros Xv. Kerületi Onkormányzat Mosolytér Óvoda	1156 Bp. Kontyfa utca 1.	418 3497	micimacko.ovoda@t-online.hu	x
Rákospalota Meixner Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	1157 Bp. Kavicsos köz 6.	207 412 6354	kavicsov@freemail.hu	x
	1155 Bp. Toth István utca 100.	419 2409	titkarsag@mekneiskola.hu	x

Hattyán Általános Iskola	1157 Bp. Hattyán köz 2-4.	418 2111	hattyaniskola@online.hu	x
Budapest XV. Kerületi László Gyula Gimnázium és Általános Iskola	1157 Bp. Kavicsos köz 4.	418 2043	laszlogy@online.hu	x
Budapest XV. Kerületi Kossuth Lajos Általános Iskola	1151 Bp. Kossuth utca 33.	207 7434	kossuth@vipmail.hu	x
Madrák Óvoda	1151 Bp. Pista útca 4.	30/855 5460	madrakavl@gmail.com	x
Sashalmi Manó Óvoda	1163 Bp. Kőnyvár utca 26.	403 0498	manoda.ovoda@gamesz16.hu	x
Margareta Óvoda	1162 Bp. Péterke utca 10-12.	409 1639	magaretaovoda6@gmail.com	x
Budapest XVI. Kerületi Szent-Györgyi Albert Általános Iskola	1161 Bp. Csömör út 20.	406 4001	info@szovalskola.hu	x
Csepenstumi Általános Iskola és Szakiskola	1165 Bp. Savar utca 101.	403 6214	info@centi.hu	x
Uj-Suli Alapítványi Általános Iskola	1165 Bp. Baros Gábor utca 38/A	404 0210	ujsul@gmail.com	x
Müller György Óvoda és Általános Iskola	1165 Bp. Újzsidó utca 47. A	407 9554	titkarsag@mullergyorgyiskola.hu	x
Göller Viktór Óvoda, Általános Iskola, Előkészítő Szakiskola, és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1164 Bp. Szabadság út 7.	400 0348	iskola@servercin.kola16.finet.hu	x
Diadl Utcai Általános Iskola	1172 Bp. Diadal utca 43-49.	257 6514	diadal43@gmail.com	x
Budapest XVII. Kerületi Gregor József Általános Iskola	1172 Bp. Hósd tere 19-20.	258 0688	gregor@gregor.sulinet.hu	x
Gyurkovics Tibor Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1172 Bp. Naplós út 60.	257 0562	gyurkovics@gyurkovics.hu	x
Budapest XVII. Kerületi Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola és Gimnázium	1173 Bp. Alacvird utca 49.	257 0020	kc.s@kc.s.hu	x
FAKOSMENTI MAKIVIRÁG ÓVODA	1173 Bp. Újlak utca 108.	256 6882	vezeto@makiviragok.hu	x
FAKOSMENTI KUCSKA ÓVODA	1174 Bp. Óvónó út 3.	257 6045	ovoda@lucskoovoda.hu	x
Budapest XVIII. Kerületi SÓFI Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1181 Bp. Kondor Béla Sétány 4.	291 8978	iskola@sofi.hu	x
Budapest XVIII. Kerületi Békai Árpád Általános Iskola	1181 Bp. Vlastics Gyula utca 69.	291 4836	bekai@beka.hu	x
Budapest XVIII. Kerületi Csontváry Kosztka Tivadar Általános Iskola	1181 Bp. Kondor Béla sétány 10.	291 8803	titkarsag@csontvaryskola.hu	x
Budapest XVIII. Kerületi Kondor Béla Általános Iskola	1181 Bp. Kondor Béla sétány 7.	291 3926, 291 0807	kondorbela.att@axelero.hu	x
Budapest XVIII. Kerületi Eötvös Loránd Általános Iskola	1184 Bp. Lakatos út 30.	295 1435	titkarsag@eotvosbp18.hu	x
Sztehlo Gábor Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium	1183 Bp. Kossuth tér 2.	290 9088	info@sztehloiskola.hu	x
Csoda-Bogár Ház Felkészítő Óvoda	1184 Bp. Bethlen utca 6.	20/502 0044	csodabogarov@gmail.com	x
József Attila Nyelvoktató Nemzetiségi Általános Iskola	1201 Bp. Attila utca 25-27.	421 0199	josef20@online.hu	x
Budapest XX. Kerületi Gyulai István Általános Iskola	1202 Bp. Mártírok útja 205.	285 4246	igazgato@gyulaiskola.hu	x
Benedek Elek Egyéges Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola	1201 Bp. Vörösmarty útca 128.	421 5577	vorosmarty128@gmail.com	x
Pesterzsébeti Kerekerdő Óvoda	1202 Bp. Nagyárpád Nagyrasszonya tér 22.	283 0377	igazgato.sag@fovarosi-benedek.hu	x
Pesterzsébeti Lunkház Óvoda	1202 Bp. Mártírok utca 205/B.	285 0275	kerekerd@com.hu	x
Pesterzsébeti Gyermekmosoly Óvoda	1203 Bp. Bró M. utca 1.	285 5102	lunkhaz@mail.datanet.hu	x
Budapest XXI. Kerületi Csepel Önkormányzata Hétszínvirág Óvoda	1211 Bp. Kis J. Alf. utca 10-12.	285 0025	ovik@online.hu	x
Budapest XXI. Kerületi Eötvös József Általános Iskola	1212 Bp. Szent István út 232.	427 0959	ovoda@hetzhviragovoda.t-online.hu	x
Budapest XXI. Kerületi Mátyás Király Általános Iskola	1212 Bp. Kolozsvári utca 61.	278 2148	eotvos232@online.hu	x
Budapest XXI. Kerületi Karácsony Sándor Általános Iskola	1211 Bp. II. Rákóczi Ferenc út 106-108.	278 2130	juhasz@kai.kozsvari.hu	x
Kék Általános Iskola	1213 Bp. Szent László út 84.	277 0967	z.szabolldio@gmail.com	x
Budapest XXI. Kerületi Móra Ferenc Általános Iskola	1214 Bp. Tejtűt utca 10.	427 0687	kekiskolacs@freemail.hu	x
Budapest XXI. Kerületi Nagy Imre Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	1214 Bp. Simon Bolvári sétány 4-8.	278 0259	moral@cepelosz.hu	x
Burattino Általános és Szakképző Iskola, Gyermekotthon	1212 Bp. Táncsics Mihály utca 27-29.	278 2884	cepelamkisk@gmail.com	x
Jedlik Ányos Gimnázium	1212 Bp. Táncsics Mihály utca 92.	276 0161	info@burattino.hu	x
Ady Valórizó Szakközépiskola, Szakiskola és Gimnázium	1211 Bp. Táncsics Mihály utca 78.	276 0512	beseb@jedlik.hu	x
Budapest XXI. Kerületi Csepel Önkormányzata Nagy Imre Általános Művelődési Központ	1214 Bp. Simon Bolvári sétány 4-8	277 3860	iviz.erika@adu-iskola.hu	x
Gyermekház Montessori Óvoda	1213 Bp. Szűnyog utca 6.	420 2770	amk@cepelosz.hu	x
Beszéli Velem Alapítványi Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1225 Bp. Nagytétényi út 67.	207 3938	monteviz1@gmail.com	x
Budaörsi Tétényi Nádasy Kálmán Alapfokú Művészeti Iskola és Általános Iskola	1222 Bp. Nagytétényi út 31-33.	424 5641	beszov@t-online.hu	x
Budatényi Kozmutza Flóra Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1223 Bp. Kápolna utca 2-4.	226 8185	nadasdy@hawk.hu	x
III. sz. Összevont Óvoda	1237 Bp. Pistahegyi köz 1.	283 0312	magyar@hawk.hu	x
I. sz. Napsugár Óvoda	1239 Bp. Grassalkovich út 297.	287 3144	szenfornczovoda@t-online.hu	x
I. sz. Összevont Óvoda. Conzenztrierter Kindergarten Nr. 1.	1238 Bp. Szűcs utca 99.	287 0095	napsugarovoda@online.hu	x
Budapest XXIII. Kerületi Mikszáth Kálmán Általános Iskola	1239 Bp. Sodorog utca 28.	286 0112	szantonoszaboe@gmail.com	x
			titkarsag@nikszath-bp.sulinet.hu	x

Autista gyermekeket, tanulókat oktató intézmények címlistája – Pest megye

Intézmény neve	cím	Telefon	E-mail	Integ-rál	Gyógypedagógiai
Somogyi Imre Általános Iskola	2740 Abony,Szelei út 1.	53/360 031	somogyi@somogyi-abony.sulinet.hu	x	
Bénye-Káva Általános Iskola	2216 Bénye, Fő út 83-85.	29/434 125	benyekisloka@freemail.hu	x	
Budapesti Általános Iskola	2093 Budapest, Fő utca 3.	26/371 063	igazgato@budjano.sulinet.hu	x	
Kálász Suli Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2011 Budakalász, Budai út 54.	70/333 6231	kalsz.suli@online.hu	x	
Szentivánszépi Általános Iskola	2011 Budakalász, Martonovics utca 9.	26/340 209	igazgato@lepi.sulinet.hu	x	
Csondabogárdi Óvoda, Bölcsőde	2011 Budakalász, Szentendrei út 7.	30/228 7833	rumm.era@gmail.com	x	
Budapesti Herman Ottó Általános Iskola	2040 Budáprs, Ifjúság utca 6.	23/620 949	titkarsag@herman.hu	x	
Kecskár Csaba Általános Iskola	2040 Budáprs, Ozoltarac utca 29.	23/415 607	igazgato@kesjprcs.sulinet.hu	x	
Budapesti Illyés Gyula Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola	2040 Budáprs, Szabadtság út 162.	23/420 539	arendaspel@ilys-bors.sulinet.hu	x	
Losonczy István Egyetemes Gyógypedagógiai Modszertani Intézmény, Kollégium és Gyermekotthon	2700 Cegléd, Buzogány utca 23.	53/311 405	lost10@t-online.hu	x	x
Ceglédi Táncsics Mihály Általános Iskola	2700 Cegléd, Fővőrs tér 8.	53/321 488	info@tancsics-cegléd.hu	x	
Ceglédi Kossuth Lajos Gimnázium	2700 Cegléd, Rakóczi út 46.	53/500 525	guzolan@gmail.com	x	
Ceglédi Közgazdasági és Informaticai Szakközépiskola	2700 Cegléd, Kossuth Ferenc utca 32.	53/505 090	sonne@napsugar1-online.hu	x	
Ceglédberceli Általános Művelődési Központ	2737 Ceglédbercel, Pesti út 96	53/743 296	ovoda.vezetoc@comor.hu	x	
Nefelejcs Művészeti Óvoda	2141 Csömör, Lakt utca 3.	28/543 940	ovoda.vezetoc@comor.hu	x	
Dabas II. Rakóczi Ferenc Általános Iskola	2371 Dabas, Székely utca 2.	29/364 260	iskola@rakoci-dabas.sulinet.hu	x	
Gyöngi Géza Általános Iskola	2371 Dabas, Székely utca 2.	29/367 391	gyongizs@kic@gmail.com	x	
Delegyházi Hunyadi János Általános Iskola	2337 Delegyháza, Arpád utca 53.	24/212 055	hunyadi@hungadi-dhaza.sulinet.hu	x	
Domszói Széchenyi István Általános Iskola	2344 Domszói, Széchenyi utca 9.	24/519 741	sze.chenyi77@domszoi@gmail.com	x	
Dunabogdányi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2023 Dunabogdány, Hegyelyi utca 9-11	26/391 055	bogdanyiskola@freemail.hu	x	
Német Nemzetiségi Óvoda Kindergarten	2023 Dunabogdány, Óvoda utca 2-4.	26/391 075	ovoda@dunabogdany.hu	x	
Játsszoház Óvoda	2120 Dunakeszi, Barátcsig utca 47.	27/341 206	jatszohazovi@invitel.hu	x	
Esztérlánc Óvoda	2120 Dunakeszi, Budai Nagy Antal utca 4-8.	27/341 802	esztelanc@invitel.hu	x	
Dunakeszi Bárdos Lajos Általános Iskola	2120 Dunakeszi, Iskola sétány 18	27/341 204	bardos@bardosiskola.hu	x	
Dunakeszi Fazekas Mihály Német Nyelvoktató Nemzetiségi Általános Iskola	2120 Dunakeszi, Ráchnóti utca 29.	27/547 135	igazgato@fazekas-dkeszi.sulinet.hu	x	
Dunakeszi Széchenyi István Általános Iskola	2120 Dunakeszi, Károlyi István utca 23.	27/547 820	cimlud@alag.hu	x	
Dunakeszi Szent István Általános Iskola	2120 Dunakeszi, Táncsics utca 4.	27/341 716	leczkovics@szistvan-dkeszi.sulinet.hu	x	
Kincsem Színgét Óvoda	2120 Dunakeszi, Hársfó utca 32	70/222 3230	kincsem@sziget@gmail.com	x	
Dunavarsányi Arpad Fejedelem Általános Iskola	2336 Dunavarsány, Arpad utca 12.	24/511 150	igazgato@arpad.sulinet.hu	x	
Dunavarsány János Önkormányzat Weöres Sándor Óvoda	2336 Dunavarsány, Arpad utca 14.	70/382 3669	boblatov@gmail.com	x	
Szűrvány Óvoda	2030 Erd. Hegesztő utca 2-8.	23/372 506	szivarvan@yerd.hu	x	
Erdi Gárdonyi Géza Általános Iskola és Gimnázium	2030 Erd. Gárdonyi Géza utca 1/b.	23/365 140	gardonyi.erd@gmail.com	x	
Erdőligeti Általános Iskola	2030 Erd. Dőlősi út 95-99.	23/375 592	ligeti.erd@gmail.com	x	
Erdőkertes Neumann János Általános Iskola	Erdőkertes, Fő tér 6.	28/595 062	info@kertesiskola.hu	x	
Apponyi Franciska Óvoda	2151 Fő, Fuzsina utca 4.	27/538 425	apponyiovi@digikabel.net	x	
Földi Garay János Általános Iskola	2151 Fő, Arany János utca 20-26	27/538 144	igazgato@garay-iskola.hu	x	
Földi Garay János Általános Iskola	2151 Fő, Vaskó tér 1.	27/537 621	info@fay.sulinet.hu	x	x
Földi Garay János Általános Iskola	2151 Fő, Vaskó tér 1.	27/537 621	info@fay.sulinet.hu	x	x
Galgagyörki Gárdonyi Géza Általános Iskola	2681 Galgagyörk, Rakóczi utca 6.	27/563 740	gyorkisul@gmail.com	x	
EGYSEGÉLTETŐ ÓVODA ÉS BOLCSÓDE	2681 Galgagyörk, Kálai út 2	27/563 655	galgagyork.ovoda@gmail.com	x	
Fáy Andras Református Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2277 Gomba, Iskola utca 2.	29/433 261	iskola@gomba.hu	x	
Buzasszer Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2131 Gód, Vécser Károly utca 1.	27/637 844	iskola@buzasszer.hu	x	
Kastélyi Központi Óvoda	2131 Gód, Béke utca 3.	27/532 235	kastelyovoda@invitel.hu	x	
Gódi Németh László Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2131 Gód, Ifjúság köz 1-3.	27/532 115	godinemeth@invitel.hu	x	
Szent János Utcai Óvoda	2100 Gödöllő, Palotakert utca 17-18.	28/430 243	szjanosovi@freemail.hu	x	
Palotakerti Óvoda	2100 Gödöllő, Palotakert utca 17-18.	28/420 916	plertovoda@gmail.com	x	
Egyetem Teri Óvoda	2100 Gödöllő, Egyetem tér 14.	28/402 071	egyovi@vpmail.hu	x	
Táncsics Mihály Uti Óvoda	2100 Gödöllő, Táncsics Mihály út 1.	28/413 306	tancsicsovoda@invitel.hu	x	
Szent Imre Katolikus Általános Iskola és Óvoda	2100 Gödöllő, Szabadtság tér 19.	28/514 975	godolob@szimre.hu	x	
Gyáli Ády Endre Általános Iskola	2360 Gyáli, Ády Endre utca 20.	29/340 140	iskola@ady-gyal.hu	x	
Bockai István Református Oktatási Központ - Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Szakközépiskola, Szaksiskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium	2314 Halászelek II. Rakóczi Ferenc út 17.	24/517 240	bockai@dimmazium@reformatus.hu	x	

Sün Övoda	2314 Halásztelek, Malonyai utca 46.	24/455 560	sunimaganovoda@freemail.hu	x
Hernád - Pusztavacs Általános Iskola	2376 Hernád, Fő út 150.	29/374 117	hernadsulicup@mail.hu	x
HERNÁDI PITYANG ÓVODA	2376 Hernád, Fő út 144.	29/375 271	ovoda@hernad.hu	x
Klapka György Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2117 Saszeg, Kossuth utca 85.	28/495 708	klapka@klapka-isaszeg.sulinet.hu	x
Isaszegi Damjanich János Általános Iskola	2117 Saszeg, Madách utca 1.	28/496 711	damivezet@gmail.com	x
Gábor Dénes Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Szakközépiskola	2117 Saszeg, Gábor Dénes köz 1.	28/496 206	kis.agnes@sziszi.hu	x
Isaszegi Hetszinvirág Óvoda	2117 Saszeg, Madách utca 11.	28/482 231	hetszinvirag@isaszeg.hu	x
Kartal Könyves Kálmán Általános Iskola	2178 Kartal, Iskola tér 1.	28/437 317	kartaliskola@gmail.com	x
Játékterület Napköziotthonos Óvoda	2173 Kartal, Ády E. utca 62.	28/437 320	ovoda@kartal.hu	x
Kiskunlacháza-Aporka Általános Iskola és Egységes Gyógyypedagógiai Módszertani Intézmény	2340 Kiskunlacháza, Munkácsy tér 1.	24/430 047	sul0337@gmail.com	x
Simándy József Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2143 Kistarcsa, Ifjúság tér 3.	28/470 390	info@simandyaltiskola.hu	x
Leányfalú Tündérvirág Óvoda	2016 Leányfalú, Szent Imre herceg utca 9-13.	26/787 960 és 26/787 928	tunderovikert@gmail.com	x
Maglód Vermes Péter Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2234 Maglód, Fő utca 1-9.	29/326 215	maglodi@mail.datanet.hu	x
Napsugár Óvoda	2234 Maglód, József Attila körút 29.	29/325 193	napovoda@mononret.hu	x
MEÑDE MESEVAR ÓVODA-BOLCSODE	2235 Wende, Fő utca 10	29/438 330	mesarovoda@mende.hu	x
Nagykőrösi II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola	2760 Nagykőrös, Dózsa György út 26/A	29/440 037	titkar@jg.hu	x
Nagykőrösi Kossuth Lajos Általános Iskola	2760 Nagykőrös, Kecskenémet út 39-41.	53/351 982	ra25105@t-online.hu	x
Nagykőrösi Kossuth Lajos Általános Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	2760 Nagykőrös, Kinizsi út 4.	53/350 797	nikossubisk@gmail.com	x
Dalmady György Óvoda, Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2750 Nagykőrös, Kalocsa Baláz utca 3.	53/650 290	dalmady2004@gmail.com	x
Nagygyarász Napköziotthonos Óvoda	2626 Nagygyarász, Magyar utca 15.	27/594 055	marosi.ov@vnet.hu	x
ORBÓTTANI NAPKÖZI OTTHONOS ÓVODA	2162 Orbótvány, Rakóczi utca 84.	28/563 285	napsugarov@freemail.hu	x
Manócska Óvoda	2377 Örkény, Ády utca 7.	29/310 030	orkenyov@freemail.hu	x
Huszkó Hermina Általános Iskola	2377 Örkény, Bartók Béla utca 53.	29/311 027	igazgato@iskola.orkeny.hu	x
Pándi Általános Iskola	2214 Pánd, Fő út 17.	29/630 010	pandsulic@gmail.com	x
Péceli Integrált Oktatási Központ Általános Iskola és Gimnázium	2119 Pécel, Kossuth tér 7.	28/547 790	piok.igazgato@pecel.hu	x
Játékterület Óvoda	2721 Pilis, Rakóczi út 42.	29/696 350	ovodapilis@freemail.hu	x
Gubányi Károly Általános Iskola	2721 Pilis, Kossuth Lajos út 30.	20/665 2672	titkarsag@ubany.hu	x
PILISBOROSJENŐ MÉSÉVÖLGY ÓVODA	2097 Pilisborosjenő, Fő út 41.	26/336 013	ovoda@pilisborosjeno.hu	x
Pilisborosjenő Német Nemzetiségi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2097 Pilisborosjenő, Vaskár tér 1.	26/336 370	iskola@altis-pbjeno.sulinet.hu	x
Sashegyi Sándor Általános Iskola, Művészeti és Rendészeti Szakközépiskola	2035 Pilisvörösvár, Vaskár tér 1.	26/330 250	mail@t-online.hu	x
Szent Imre Katolikus Általános Iskola	2013 Pomáz, Iskola utca 2.	26/525 169	igazgato@sashegy.hu	x
Ráckevei Arpad Fejlesztési Általános Iskola	2300 Ráckeve, Szent István tér 22.	24/422 803/2	szentimre.dyn@freemail.hu	x
Fézfek Waldorff Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola	2300 Ráckeve, Kőlcsey utca 7.	24/519 120	igazgato@arpad.rackeve.hu	x
Solyimár Hunyadi Mátyás Német Nemzetiségi Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola	2083 Solyimár, József Attila utca 26.	26/560 306	iskola@tkar@fezseki.skola.hu	x
Csicsergő Napköziotthonos Óvoda	2083 Solyimár, Templom tér 26.	26/560 812	titkarsag.solyimara@gmail.com	x
Sülyöspatai Árpád Általános Iskola	2241 Sülyöspata, Vasút utca 88.	29/435 011	csicsergovovoda@gmail.com	x
Százhalombatta Arany János Általános Iskola és Gimnázium	2440 Százhalombatta, Szent István tér 1.	29/435 040	morafiske.mononret.hu	x
Pityangos Óvoda	2440 Százhalombatta, Liszt Ferenc sétány 6.	23/355 013	hidegh.anko@gmail.com	x
Szivarvány Óvoda	2440 Százhalombatta, Liszt Ferenc sétány 12.	23/355 038	pityangos@mail.battanet.hu	x
Százhalombatta Kőrös Csoma Sándor Általános Iskola	2440 Százhalombatta, Liszt Ferenc sétány 10.	23/355 524	szivarvany@battanet.hu	x
Szentendre Városi Óvodák	2000 Szentendre, Pamónia utca 3.	26/505 787	korosi@mail.battanet.hu	x
Szentmártonfalvai Arany János Általános Iskola	2254 Szentmártonkálá, Batha Sámuel utca 1.	26/500 474	ovodakozpont.szentendre@gmail.com	x
Szigetcsépi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2315 Szigetcsép, Szabadság utca 1-3.	29/462 133	iskolaszaka@gmail.com	x
Szigethalmi Szent István Általános Iskola	2315 Szigethalom, Szabadkai út 64.	24/407 608	kim@szigetcsepeu	x
Zöldsziget Képzési Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola	2018 Szigetmonostor, Mártírok utca 25-27.	26/593 006	iskola@szistvan-szhalom.sulinet.hu	x
Szigetszentmártoni Általános Iskola	2318 Szigetszentmárton, Duna utca 4/B.	24/713 840	sul2015@t-online.hu	x
Szigetszentmiklósi József Attila Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2310 Szigetszentmiklós, Szebeni út 12005 hrsz.	24/530 860	martisk22@gmail.com	x
Szigetszentmiklósi Bíró Lajos Általános Iskola	2310 Szigetszentmiklós, Kossuth Lajos utca 11.	24/515 480	jaiskola@szigja.hu	x

Pityang V. sz. Óvoda	2310 Szigetszentmiklós, Szebeni út Hrz.12505.	24/515 590	pitpangov15@gmail.com	x
Kardos István Általános Iskola és Közgazdasági Szakközépiskola	2310 Szigetszentmiklós, Tokóli út 30/a.	24/466 905	anna.kardos@vnet.hu	x
Német Nemzetiségi Óvoda és Bölcsőde	2319 Szigetújfalu, Szegfűs útca 1.	24/463 305	szigetujfal.ovoda@gmail.com	x
Szigetújfalu Móra Ferenc Általános Iskola	2319 Szigetújfalu, Vasút utca 20.	24/510 460	morasul2319@gmail.com	x
TAKSONY VEZÉR NEMZETISÉGI ÁLTALÁNOS ISKOLA	2335 Taksony, Iskola utca 3.	24/477 217	taksonyvezir@gmail.com	x
Tápiószecső Széchenyi István Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2251 Tápiószecső, Petőfi Sándor utca 1.	29/448 151	szezsiskola@gmail.com	x
Tárnok II. Rákóczi Ferenc Sportiskola Általános Iskola	2461 Tárnok, Iskola utca 1.	23/389 040	tarok.iskola@gmail.com	x
Mesevár Óvoda	2252 Tárnok, József Attila utca 8-10.	29/026 365	mesevarovoda@oaimas.hu	x
Zimándy Ignác Általános Iskola	2045 Törökbalint, Dózsa György utca 15.	23/338 151	zimandy@torokbalint.hu	x
Balint Márton Általános Iskola és Középskola	2045 Törökbalint, Óvoda utca 6.	23/335 639	balintulgorokbalint.hu	x
Tóbbinscs Óvoda és Bölcsőde	2194 Tura, Dózsa György út 2.	28/580 495	tobbinscs@tura.hu	x
Turai Hevesy György Általános Iskola	2184 Tura, Hevesy György utca 1.	28/580 220	hevesyiskola.tura@gmail.com	x
Ujhartyáni NEMET NEMZETISÉGI ÁLTALÁNOS ISKOLA	2367 Ujhartyán, Zrínyi Miklós utca 1.	29/372 168	nemetisk@gmail.com	x
GYERMEKVÁR NEMET NEMZETISÉGI ÓVODA ÉS EGYSÉGES ÓVODA-BÖLCŐDE UJHARTYÁN	2367 Ujhartyán, Béla gödör 3.	29/372 060	intezmenyvezeto@gyermekvarovoda.hu	x
Uri Napsugár Óvoda	2244 Uri, Széchenyi utca 59	29/456 003	uriov@monoronet.hu	x
Üllő Város Humán Szolgáltató Központ, Óvoda és Központi Rendelő Többreál Közös Igazgatású Intézmény	2225 Üllő, Ocsai út 8	29/320 023	nikollett.koryicsak@gmail.com	x
Üllői Árpád Fejedelems Általános Iskola	2225 Üllő, Malom utca 1.	29/320 054	iskola.ullo@upcm.hu	x
Chászár András Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Kollégium és Gyermekotthon	2600 Vác, Március 15. tér 6.	27/501 675	igazgato.chazar@gmail.com	x
Vác Város Önkormányzat Képviselő Testületének Alsóvárosi Óvodája	2600 Vác, Ván utca 11.	27/517 092	foreteviv@vinnai.hu	x
Váci Földvár József Általános Iskola	2163 Vácrátót, Petőfi tér 6.	27/502 535	petofisul@gmail.com	x
Vácrátóti Petőfi Sándor Általános Iskola	2220 Vécscs, Erzsébet tér 1.	28/562 525	anallp.iskola@gmail.com	x
Vécscs András Gyula Általános Iskola	2220 Vécscs, Halmi József tér 1.	29/554 071	igazgato@halmsuli.hu	x
Vécscs Halmi Telepi Általános Iskola	2112 Veresegyház, Széchenyi tér 2.	28/589 871	harcos.gynte@freemail.hu	x
Kéz A Kézben Óvoda	2112 Veresegyház, Kálmán út 6.	28/594 171	szofofagato@gmail.com	x
Veresegyházi Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	2112 Veresegyház, Gyermekliget B/1	28/559 655	zsuzmegy@gmail.com	x
Montessori Általános Iskola	2112 Veresegyház, Sportföld utca 1	28/630 763	veresiwaldorf@gmail.com	x
Veresegyházi Waldorf Általános Iskola	2621 Verőce, Garam utca 8-10.	27/880 177	vikolcsa@freemail.hu	x
Géza Fejedelems Református Általános Iskola, Óvoda és Bölcsőde	2627 Zebegény, Petőfi tér 1-2.	27/571 520	zebusuli@freemail.hu	x
Szöny István Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2072 Zsámbeck, Zichy tér 3.	23/565 566	iskola@kszj.hu	x
Zsámbecki Premontrei Keresztelő Szent János Általános Iskola, Gimnázium, Szakközépiskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2072 Zsámbeck, Honvéd utca 4.	23/442 227	iskola@zsambek.hu	x
Zsámbecki Zichy Miklós Általános Iskola	2072 Zsámbeck, Rákóczi utca 23/A	23/442 321	ovoda@zsambek.hu	x
Zsámbecki Tündérvirág Óvoda				

Forrás: KIR - Hivatalos Intézménytörzs; STAT2014 - 2015.05.07
Hivatkozási szám: KIRADAT.SZOLG-02254

Hasznos információ források

Napjainkban egyre több információ érető el magyarul is az autizmussal kapcsolatban. Az alábbiakban összegyűjtöttük azokat a kiadványokat, blogokat, weboldalkat, amelyek számunkra hasznosnak bizonyultak.

olvasnivalók

információs kiadványok

Ahogy a felsorolásban látható, az információs kiadványok egy legtöbbször éveivel ezelőtt jelent meg. Azért gyűjtjük őket mégis ide, mert a gyorsan változó adatokon kívül sok esetben tartalmaznak el nem avuló tudnivalókat is, de javasoljuk, hogy pl. jogszabályokkal, juttatásokkal kapcsolatban mindenképpen keressen ezeknél frissebb forrást is. (Az információs kiadványok letölthetők az AOSZ honlapjáról.)

- Iránytű – információs csomag autizmussal frissen diagnosztizált gyermekek szüleinek (Szerk.: Ferenczy Ágnes, 2012.)
- Útmutató – autizmussal élő felnőttek szüleinek, segítőinek (Szerk. Ferenczy Ágnes, 2011.)
- Dr. Halmos Szilvia–Dr. Jónás Tünde: Hogyan csináld? Jogsegély elsőkézből (2010.)
- Foglalkozunk vele! sorozat:
 - Fókuszban az autizmussal élő emberek oktatása
 - Fókuszban az autizmussal élő emberek szociális ellátása
 - Fókuszban az autizmussal élő emberek munkavállalása
 - Fókuszban az autizmussal élő emberek egészségügyi ellátása
 - Fókuszban az autizmussal élő emberek támogatott lakhatása
- Jogom van hozzá! Önérvényesítő füzet autizmussal élők számára

autizmushoz/fogyatékháttérrel kapcsolódó irodalom, szakirodalom

- Balázs Anna: Autista a testvérem (Kapocs Kiadó, 2000.)
- Bognár Virág (szerk.): Láthatatlanok – Autista emberek a társadalomban (Scolar Kiadó, 2010.)

- Carol Gray: Rajzbeszélgetések (Geobook 2015.)
- Ellen Notbohn: Tíz dolog – amit minden autizmussal élő gyermek szeretné, ha tudná (Geobook Kiadó, 2009.)
- Eric Schlopler: Életmentő kézikönyv szülőknek krízishelyzetek megoldásához autizmusban és hasonló állapotokban (Kapocs Kiadó, 2002.)
- Fred R. Volkmar - Lisa A. Wiesner: Az autizmus kézikönyve (Geobook 2013.)
- Gary B. Mesibov, Victoria Sea, Eric Schoper: Az autizmus spektrum zavarok TEACCH szemléletű megközelítése (Kapocs Kiadó, 2008.)
- Horányi Annabella, Kósáné Ormai Vera (szerk.): Gyerekeinkért – gyakorlati pszichológia szülőknek, nagyszülőknek (Flaccus Kiadó, 2008.)
- Julia Moor: Hogyan játsszunk és tanuljunk autista gyerekekkel (Animus Kiadó, 2009)
- Liz Hannah Te is tudod! - Hogyan foglalkozunk autizmussal élő kisgyermekkel? (Geobook Kiadó, 2010.)
- Olga Bogdashina: Valódi színek (Geobook Kiadó, 2008.)
- Oliver Sacks: Antropológus a Marson (Osiris Kiadó, 1999.)
- Patricia Howlin: Autizmus – Felkészülés a felnőttkorra (Kapocs Kiadó, 2001.)
- Sandra L. Harris: Az autista gyermekek testvérei (Kapocs Kiadó, 2009.)
- Simon Baron-Cohen, Patrick Bolton : Autizmus (Osiris Kiadó, 2000.)
- Theo Peeters: Autizmus – az elmélettől a gyakorlatig (Kapocs Könyvkiadó, 2007.)
- Tony Attwood: Különös gyerekek (Animus Kiadó, 2002.)
- Wendy Lawson: Szexualitás és autizmus (Geobook 2013.)
- Vermeulen, Peter: Az autizmus, mint kontextusválság (Geobook 2014.)

önéletrások, szülői beszámolók

- Axel Brauns: Cifraárnyak és denevérek (Gabo Kiadó, 2003.)
- Arthur Fleischmann – Carly Fleischmann: Carly hangja (Könyvmolyképző 2013.)
- Christopher Stevens, Nicola Stevens: Egy kisfiú (Gabo Kiadó, 2009.)
- Clara Clairborne Park: Autista a kislányom (White Golden Book, 2001.)
- Daniel Gottlieb: Drága Sam! (Park Kiadó, 2008.)
- Donna Williams: Autizmus – egyes szám első személyben (Pannonica Kiadó Kft., 2001.)
- Donna Williams: Esmélés (Animula Kiadó, 2009.)
- Donna Williams: Léttelenül – Egy autista nő naplója (Animula Kiadó, 1999.)
- Haselfux Péter: A félelem nem úr / A remény nem csal meg (EFO Kiadó, 2008.)
- Hilde de Clercq: Mama, ez itt ember vagy állat? (Kapocs Kiadó, 2008.)

- Jean-Louis Fournier: Hova megyünk, papa? (Ab Ovo Kiadó, 2009.)
- Kristine Barnett: A szikra (Európa Kiadó 2013.)
- Naoki Higashida: Hát ezért ugrálok (Park Kiadó 2014.)
- Seth F. Henriett: Autizmussal önmagamba zárva (Kapocs Könyvkiadó, 2005.)
- Temple Grandin: Képekben gondolkodom (Park Kiadó, 2013.)

egyéb autizmushoz kapcsolódó irodalom

- Elizabeth Moon: A sötét sebessége (Metropolis Media Group, 2009.)
- Jodi Picoult: Házi rend (Athenaeum 2000 Kiadó, 2011.)
- Mark Haddon: A kutya különös esete az éjszakában (Európa Könyvkiadó, 2004.)
- Miskolczy Barnabás: Dániel vidám világban (Ad Librum, 2009.)
- T. O. Daria: Dása naplója (Geobook, 2009.)

blogok

- Merj MÁS lenni! <http://merjmaslenni.blogspot.hu/>
- Gyurka guru tanításai <http://felsofokon.hu/blog/gyurka-guru-tanitasai-az-autizmusrol-maskeppen>
- Autizmusmesék <http://autizmusmesek.blog.hu/>
- Apró lépések <http://aprolepesek.blog.hu/>
- Autizmussal élni <http://autizmussalelni.blog.hu/>
- Autizmus kívül – belül <http://www.unit4autism.blogspot.hu/>
- Nappali álmok <http://nappialalmok.blogspot.hu/>

weboldalak

- A Mozaik Egyesület honlapja: mozaikegy.wix.com/mozaikegyesulet
- Információs portál autizmussal kapcsolatban: auti.hu
- Autizmus Alapítvány: <http://www.autizmus.hu>
- Nemzetközi Cseperedő Alapítvány: <http://www.cseperedo.hu>
- „Egy Másik Út” Tanácsadó és terápiás központ: <http://www.egymasikut.hu>
- Autisták Országos Szövetsége: <http://aosz.hu>

jegyzetek

jegyzetek

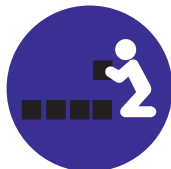

Erősen kötődik tárgyakhoz.
(kötődés fura dolgokhoz,
nem a játékokkal játszik)

Visszhangszerűen
utánozza a beszédet.

Szokatlan módon
játszik a játékokkal
(sorba rakja a játékokat)

Szegényesen, formálisan,
vagy egyáltalán nem beszél

Túlságosan érzékeny,
vagy érzéketlen az
ingerekkel szemben
(befogja a fülét)

Nehezen teremt
kapcsolatot
másokkal, vagy
mindenkit
bizalmába fogad

Kerüli a
szemkontaktust

Mi az autizmus?

Az autizmus egy teljes személyiséget átható fejlődési zavar.
Sokan nem tudják, hogy gyermekük
szokásostól eltérő viselkedése autizmusra utal,
ezért fel sem ismerik, pedig a korai
felismerés sokat segíthet.

A piktogramok Néhány autizmusra jellemző
viselkedésmódot ábrázolnak.

Ha a fenti tüneteket ismerősnek találja,
javasoljuk, forduljon szakemberhez,
aki megerősíti, vagy kizárja a gyanút.

Ne feledje: az első lépés a
segítségnyújtáshoz, a felismerés.
Ha további információra van szüksége,
hozzánk fordulhat:

Nehezen viseli
a rutintok
változását

Mások kezét
húzza az őt érdeklő
tárgyhoz.

Pörgeti a tárgyakat,
vagy saját magát

Előnyben részesíti az
egyedül végezhető
tevékenységeket

Szokatlan
mozdulatai vannak,
pl. a kezével
repdes.

Folyamatosan
ugyanarról
a témáról beszél.

Látható ok nélkül
sír vagy nevet.